
Fredningsforslag i Bornholms Regionskommune

PARADISBAKKERNE

Udarbejdet af Danmarks Naturfredningsforening, 12. april 2024

Danmarks
Naturfredningsforening

Danmarks Naturfredningsforening • Masnedøgade 20 • 2100 København Ø • Tlf. 39 17 40 00 • dn@dn.dk • www.dn.dk

Dato: 12. april 2024
Sagsbehandler: Lena Bau
Kontaktoplysninger: lena@dn.dk, 3110 9537

Fredningsnævnet for Bornholm

Forslag til fredning af Paradisbakkerne

Indholdsfortegnelse:

1. Baggrunden for forslaget	side 3
2. Fredningsforslagets afgrænsning	side 4
3. Beskrivelse af fredningsområdet	side 4
Landskabsformer og geologi	
Natur	
Natura 2000	
Særligt beskyttede arter omfattet af habitatdirektivets bilag IV	
Kulturspor	
Offentlighedens adgang	
Friluftsliv	
Naturpleje og naturplejeaftaler	
Råstofindvinding og vandindvindingsinteresser	
4. Frednings- og planlægningsmæssige forhold	side 25
Eksisterende fredninger	
Zonestatus	
Kommuneplanforhold	
Lokalplanforhold	
Jagt	
5. Forslag til fredningsbestemmelser	side 29

Bilag:

Bilag 1: Areal- og lodsejerliste

Bilag 2: Budgetoverslag

Bilag 3: Myndigheders bemærkninger til budgetoverslaget

Bilag 4: Screeningsnotat

Kortbilag:

Kortbilag 1: Fredningskort i 1:6000 og oversigtskort i 1:32.500

Kortbilag 2: Arealer beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3 mv., ny lysåben natur, naturnær skovdrift, øvrig skov mm.

Litteraturliste

1. Baggrunden for forslaget

Danmarks Naturfredningsforening fremsætter hermed i henhold til Naturbeskyttelseslovens § 36, jf. § 33 stk.3, forslag til fredning af Paradisbakkerne i Bornholms Regionskommune, i alt 642 ha.

Paradisbakkerne udgør den østligste del af det store skovkompleks i hjertet af Bornholm, der også indeholder Almindingen i den vestligste del, og Aaker, Pedersker, Povlsker og Bodilsker Plantager centralt. Den skovklædte grundfjeldsknude, som Paradisbakkerne er, rejser sig 30-50 meter over det øvrige terræn og er gennemskåret af talrige, smalle sprækkedale. Stenvarden Midterpiltten er et af de højeste punkter, ca. 113 m.o.h., og herfra er der en flot udsigt mod nordvest over det centrale åbne hedeområde. Heden er resterne af den oprindelige højlyng som sammen med en række andre lysåbne naturområder som overdrev og mindre søer og blandskovområderne rummer store naturværdier.

Det stærkt kuperede klippeterræn med de mange sprækkedale og skovområder vekslende med lysåbne naturområder, ofte med hedelyng, danner et smukt og unikt landskabsbillede.

Af de mange sprækkedale er Majdalen den mest markante, og den fremtræder tydeligst i den nordlige del, hvor den ligger inden for hedeområdet Årsdale Ret. Her kan man se et eventyrligt landskab med stejle klipper, og en blanding af tør hede, mosedannelser, vandhuller og spredte buske og træer i maleriske former. Den nord/sydgående sprækkedal er på den øvrige del flankeret af skov. Andre sprækkedale er smallere og med næsten lodrette klippesider.

Især i den nordlige og østlige del af fredningsområdet er der områder, der består af ældre blandskov, hvor driften er relativ ekstensiv. En række af disse skovarealer er kortlagt som habitatskovnaturtyperne egeskov, elle- og askeskov eller bøg på mor, men langt størstedelen af skovarealerne i den resterende del af fredningsområdet er intensivt drevne nåletræsplantager med ikke-hjemmehørende arter som bl.a. sitkagran og douglasgran.

Naturværdierne i dette store sammenhængende naturområde er visse steder allerede høje. Blandt de mest karakteristiske og sjældne arter i området er perleugle, løvfrø, vand-portulak, nordisk radeløv, orkidéerne skov-gøgelilje, skov-hullæbe, plettet gøgeurt, ægbladet fliglæbe og tyndakset gøgeurt. Desuden findes der rødlistede svampe som fløjls-mælkehat, peber-skørhat og kandelabersvamp samt rødlistede insekter som stregtæge og engperlemorsommerfugl. Jævnfør [Biodiversitetskortet](#) er det særligt de lysåbne naturtyper, der har høj naturværdi, men generelt er naturværdierne middelhøje, og både de lysåbne arealer og skovene rummer et stort potentiale for at naturværdierne kan forbedres og biodiversiteten øges.

På trods af den hidtidige relativt ekstensive drift i dele af skovene er der ingen beskyttelse mod fældning af værdifulde gamle træer og udtagning af dødt ved, to meget vigtige faktorer for naturværdierne i skove. Samtidig betyder den intensive drift med ikke-hjemmehørende nåletræer, at der er ringe naturværdi i disse dele af Paradisbakkerne. Det faktum, at hele fredningsområdet er Natura 2000-område, begrænser ikke etableringen af nye skovarealer med ikke-hjemmehørende arter som erstatning for eksisterende nåleskov. At området er del af et Natura 2000-område medfører altså ikke automatisk krav om at sikre større naturværdi på disse skovarealer. Store sammenhængende naturområder med en mosaik af ekstensivt drevet skov med hjemmehørende arter og lysåbne naturområder med målrettet naturpleje vil give grundlag for høj biodiversitet og være afgørende for at medvirke til at standse tabet af den biologiske mangfoldighed i Danmark. De store naturværdier og det store potentiale for at forbedre dem, som der er i Paradisbakkerne, bør efter sagsrejsers mening udnyttes.

En stor del af Paradisbakkerne er hverken beskyttet af eksisterende fredninger eller omfattet af naturbeskyttelseslovens §3 og ej heller er der fredskovspligt på arealerne. Det betyder, at i en stor del af området er beskyttelsen ringe.

Planloven er revideret flere gange inden for de senere år og landzonebestemmelserne er blevet lempet. Fredningen skal sikre, at området forbliver friholdt for byggeri, master, solcelleparker, vindmølleparker og andre tiltag, der ikke understøtter de naturmæssige, landskabelige og geologiske værdier og offentlighedens mulighed for at færdes i området.

Det kulturlandskabsbillede, som Paradisbakkerne tegner i dag, og som det har været i mange år, med ekstensivt drevet skov og plantagedrift vekslede med lysåbne naturområder skal fredningen understøtte, men med den forskel, at der skal mere fokus på biodiversitet.

Kun en fredning kan sikre de store natur-, landskabs- og geologiske værdier på lang sigt.

2. Fredningsforslagets afgrænsning

Fredningsgrænsen følger mod vest Plantagevej og mod sydvest Slamrebjergvej. Mod nord og øst følger afgrænsningen skov eller lysåben natur, mens grænsen mod sydøst og syd følger skovens afgrænsning frem til Aage V. Jensens Naturfonds areal (matr.nr. 1e Hovedejervædet, Ibsker) som ikke inddrages i fredningen. Herefter følger den skovens og beskyttede naturområders afgrænsning frem til Plantagevej.

Arealet ejet af Aage V. Jensen Naturfond er med henvisning til naturbeskyttelseslovens § 36 stk. 7 udeladt fra fredningsforslaget.

Fredningsforslagets afgrænsning fremgår af kortbilag 1.

3. Beskrivelse af fredningsområdet

Paradisbakkerne udgør den østligste del af det store skovkompleks i hjertet af Bornholm, der også indeholder Almindingen i den vestligste del, og Aaker, Pedersker, Povlsker og Bodilsker Plantager centralt. Som et stort lysåbent område finder man Årsdale Ret, der er den bedst bevarede del af højlyngen. Højlyngen er det bornholmske navn for lynghede, en naturtype som engang var vidt udbredt på øen.

Fredningsområdet er et stort sammenhængende privatejet skov- og naturområde, der stort set er friholdt for byggeri og anlæg. En asfalteret vej, Oksemyrevejen, går gennem fredningsområdet i øst/vestlig retning, men vejen er lukket for gennemkørsel.

I Paradisbakkerne finder man den største af Bornholms tre rokkesten, og i den sydlige del er der adgang til Gamleborg, der er et velbevaret borganlæg fra jernalderen.

Landskabsformer og geologi

Bornholms grundfjeld, skabt af bjergkædefoldninger for ca. 1,4 mia år siden, består af forskellige bjergarter, bl.a. gnejs, Paradisbakke-migmatit og granit som Rønne-granit og Svaneke-granit. Gnejs udgør den største del af grundfjeldet mens Paradisbakke-migmatit kun findes i Paradisbakkerne. Et tyndt morænelag dækker det meste af Bornholms grundfjeld, men i Paradisbakkerne og resten af Almindingskomplekset, er dette lag af udpræget sandet-gruset karakter.

Paradisbakkerne består af en grundfjeldsknude, der rejser sig 30-50 meter over det øvrige terræn og som er gennemskåret af talrige smalle sprækkedale. Flere steder ligger

grundfjeldsknuden mere end 100 meter over havets overflade. Sprækkedalene er opstået ved isens og smeltevandets erosion på steder, hvor der i forkastningszonerne har været bløde bjergarter eller knust grundfjeldsmateriale.

Et sagn lyder om Rokkestenen i Paradisbakkerne, at "Da kirkeklokkerne i Bodilsker begyndte at ringe, kunne trolden i Pedersker ikke holde larmen ud. Han tog derfor en stor sten og smed efter kirketårnet, men han var ikke så god til at sigte. Stenen røg helt til Paradisbakkerne og landede der, hvor den nu ligger". Der er dog i virkeligheden tale om, at Rokkestenen, der vurderes at veje omkring 35 tons, er en vandreblok der består af bjergarten båndet gnejs. Vandreblokken blev ført med isen under sidste istid, Weichel, til dens nuværende placering.

Frem til midten af 1800-tallet var Paradisbakkerne en del af højlyngen, et oprindeligt ca. 120 km² stort klippefyldt lyng- og kratområde på den højtliggende del af Bornholm. På dette tidspunkt var kun ca. 4 % af Danmarks areal dækket af skov, og derfor begyndte man at plante skov, ikke bare på Bornholm, men i hele landet. I dag fremstår Paradisbakkerne derfor hovedsageligt som skov, men med mange lysåbne arealer indimellem. Herunder det store hedeområde Årsdale Ret.

Det kuperede landskab med de markante sprækkedale, skovene, det storslåede lysåbne hedeareal og de mindre søer, overdrev og heder hist og her giver oplevelsen af et varieret og enestående landskab.

Natur

Selvom skovene dominerer i Paradisbakkerne er området en mosaik af skov og lysåbne naturtyper som hede, overdrev, moser og søer. Mest imponerende fremstår den allerede fredede Årsdale Ret, et ca. 40 ha hedeområde med de bedst bevarede rester af den oprindelige højlyng, der strakte sig over store dele af Bornholm indtil for ca. 200 år siden.

Som det eneste sted i Danmark findes på Bornholm naturtypen indlandsklippe, der er karakteriseret ved at være tørre blottede klipper, der ikke ligger ud til vandet, og som typisk er voksested for sjældne arter af bregner, men også mere almindelige arter som hedelyng, vellugtende gulaks, håret høgeurt, blåbær og ene.

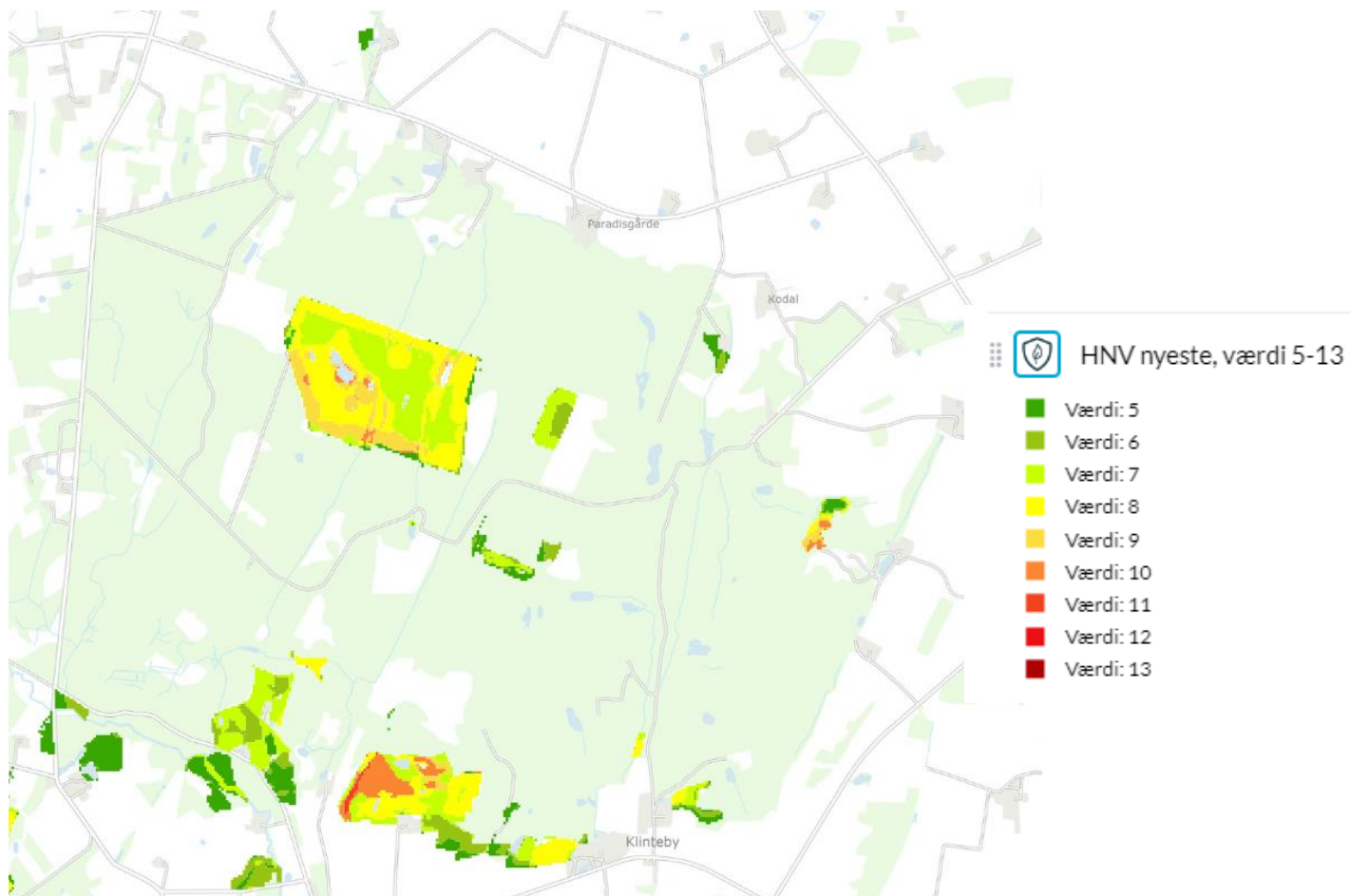
Tilstedeværelsen af en mosaik af forskellige lysåbne naturtyper og skov giver i sig selv grundlag for høj biodiversitet, og at der i Paradisbakkerne er registreret mere end 600 arter af dyr og planter vidner da også om stor artsrigdom.

Blandt de mest karakteristiske og sjældne arter i området er løvfrø, vand-portulak, nordisk radeløv, pyramidel-læbeløs, orkidéerne skov-gøgelilje, skov-hullæbe, plettet gøgeurt, ægbladet fliglæbe og tyndakset gøgeurt. Desuden findes der rødlistede svampe som fløjls-mælkehat, peber-skørhat og kandelabersvamp samt rødlistede insekter som stregtæge, dværgspinder og engperlemorsommerfugl.

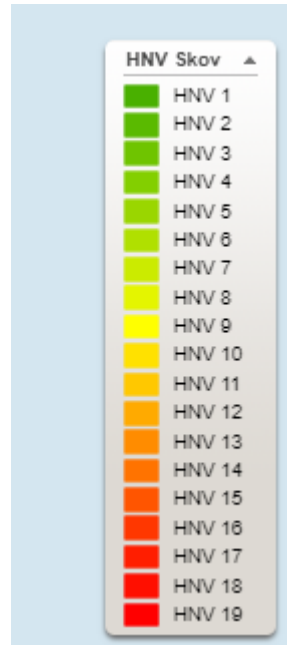
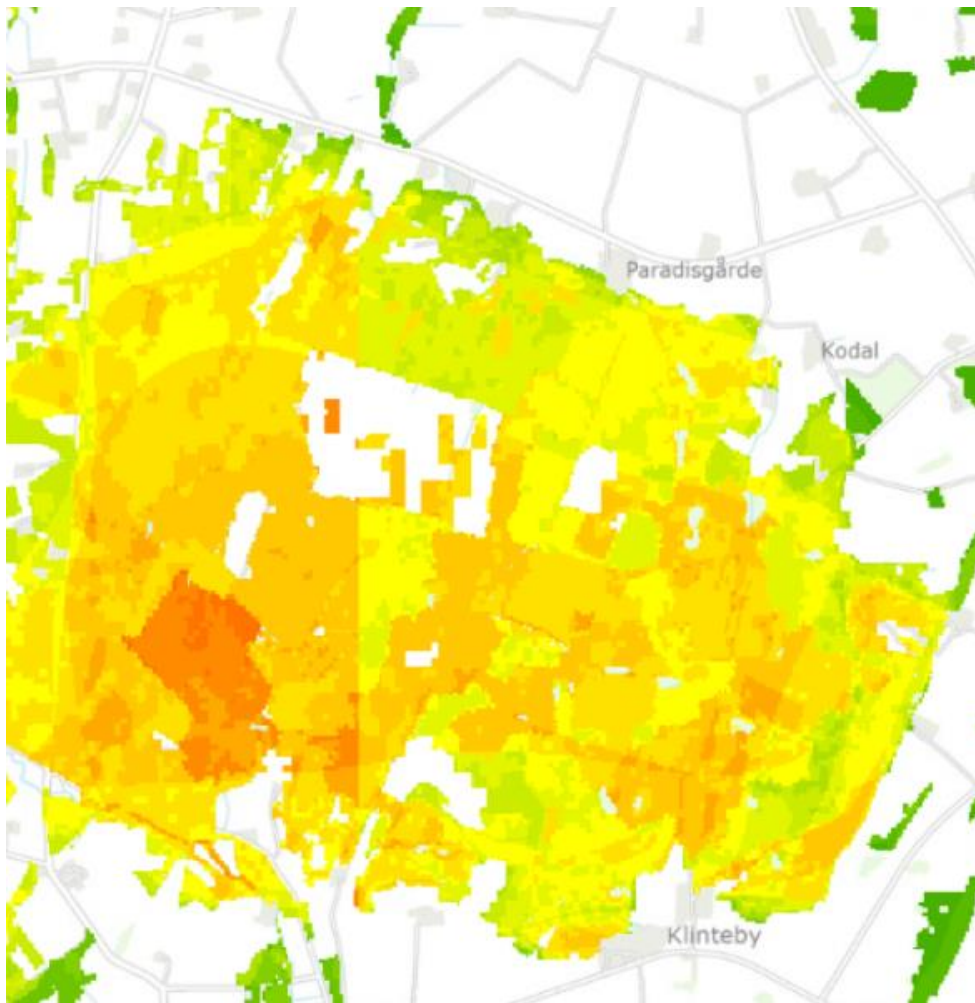
Naturværdierne i Paradisbakkerne er visse steder allerede høje, men der er stort potentiale for at øge biodiversiteten. Potentialet ligger ikke mindst i skovene, men også i at udvide og skabe sammenhæng mellem de lysåbne naturtyper.

Jævnfør HNV-kortene (HNV står for High Nature Value) og Miljøministeriets [Biodiversitetskort](#) nedenfor er der tale om omtrent middelhøje naturværdier for de fleste skov- og naturarealer, og både de lysåbne arealer og skovene rummer et stort potentiale for at naturværdierne kan forbedres og biodiversiteten øges med den rette pleje og drift. Mens Biodiversitetskortet bl.a. viser kortlagte og potentielle levesteder for de arter, der er allermest truede og sjældne, de

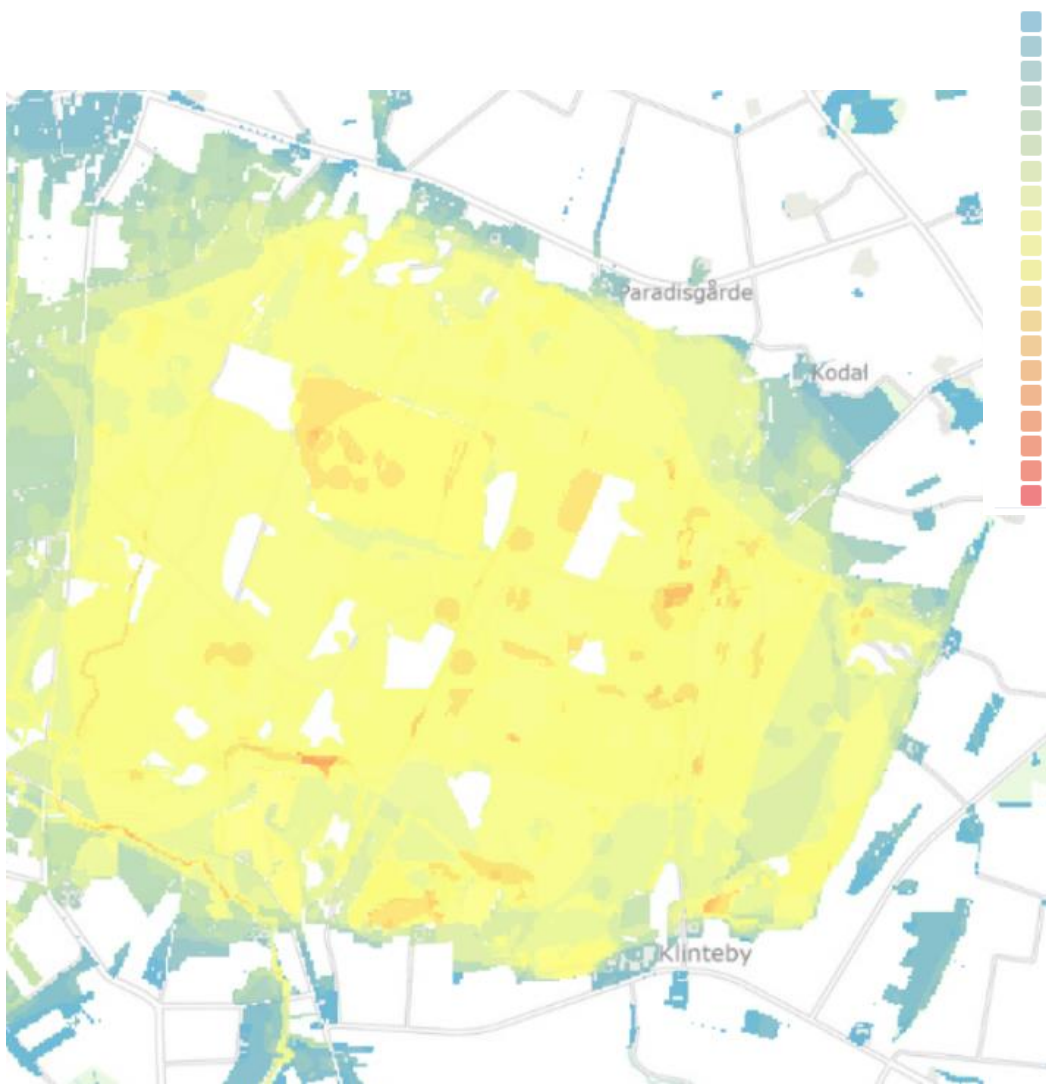
såkaldte rødlistede arter, viser HNV-kortet naturværdier som er baseret på bl.a. observationer af de enkelte arter og indikatorer for naturkvalitet, f.eks. skovstruktur og ekstensiv drift.

HNV-værdier for lysåbne naturtyper. Bemærk skala fra 1-13. Højeste værdier inden for fredningsområdet ligger i det store hedeområde Årsdale Ret og på et overdrevarsareal i den østlige del af området. Fra Danmarks Arealinformation

HNV-værdier for skov. Bemærk skala fra 1-19. Fra Biodiversitetskortet.

Biodiversitetskortet viser kortlagte og potentielle levesteder for de arter, der er aller mest truede og sjældne, de såkaldte rødlistede arter jf. Miljøgis

Skov

Skovene dominerer i Paradisbakkerne. Især i den nordlige og sydøstlige del af fredningsområdet er der områder, der består af ældre blandskov, hvor driften er relativt ekstensiv. En række af disse skovarealer er kortlagt som habitatskovnaturtyperne egeskov, elle- og askeskov eller bøg på mor, men langt størstedelen af skovarealerne i den resterende del af fredningsområdet er intensivt drevet nåletræsplantager af ensaldrende ikke-hjemmehørende arter som bl.a. sitkagran og douglas.

I de dele, der er kortlagt som habitatskovnaturtyperne, hvilket typisk er på nogle af de mest kuperede arealer, er der bl.a. registreret stilk-eg, rød-el, ask, avnbøg, skov-fyr, vorte-birk, tørst, rødgran, ahorn, fugle-kirsebær, bøg, lærk, alm. hvidtjørn, alm. hyld, og benved. Underskovsvegetationen og bundfloraen i disse relativt ekstensivt drevne skovområder er artsrig og består bl.a. af alm. røn, selje-røn, hassel, brombær, alm. gedebled, alm. mangeløv, bredbladet mangeløv, alm. engelsød, blåbær, vedbend, stor konval, akselblomstret star, skovstar, skov-stilkaks, mose-bunke og bølget bunke.

Et artsrigt skovøkosystem er typisk en skov med lang skovkontinuitet og som bl.a. rummer mange arter af hjemmehørende træer, træer i forskellige aldre, stående dødt ved, liggende

dødt ved, lysninger, tydelige skovbryn, en artsrig bundflora og naturlig hydrologi. Er disse betingelser til stede vil der være levesteder for en lang række andre arter tilknyttet skov.

En stor del af skovene i Paradisbakkerne består af ensartede bevoksninger af sitkagran eller douglas. Her er genplantet med nåletræer.

Fra Klintebyvejen er der udsigt til noget af den ældre løvskov i fredningsområdet.

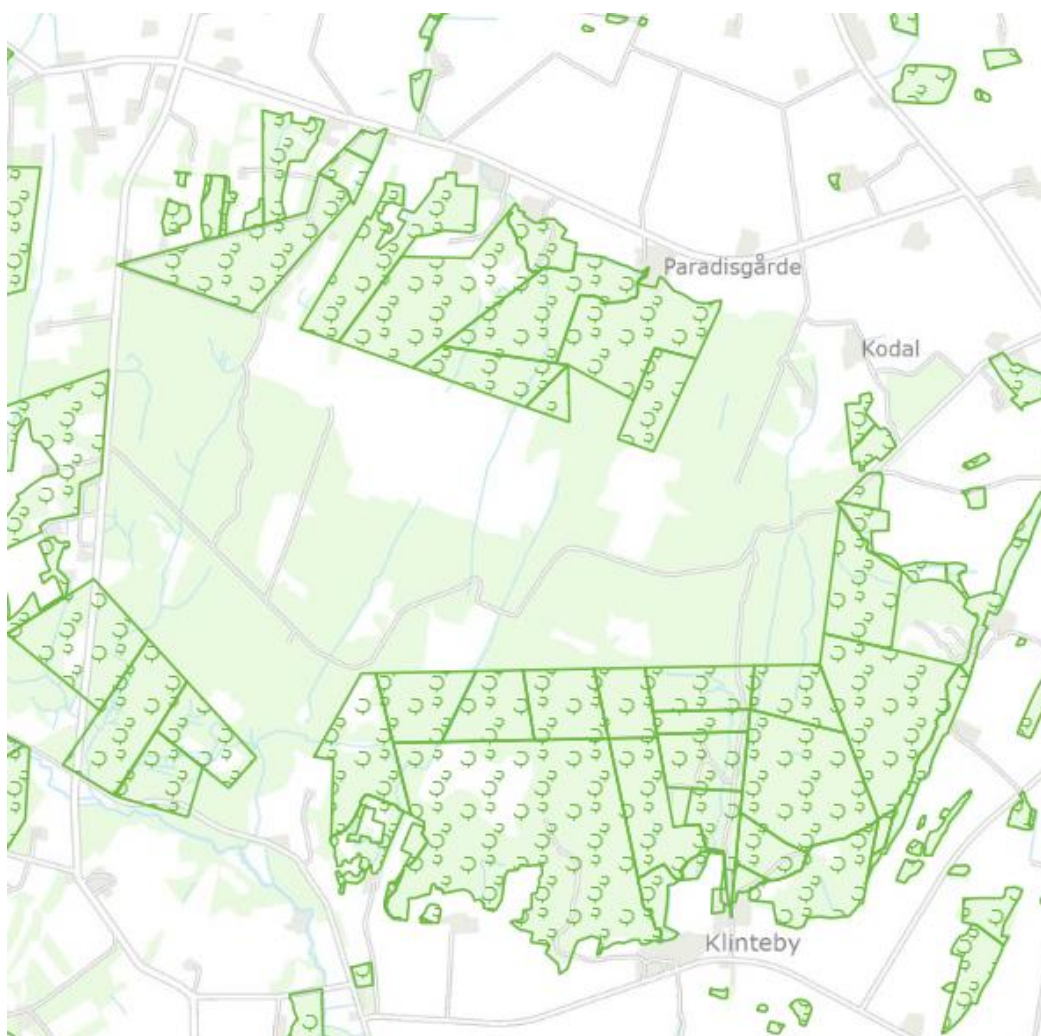
Når det er vigtigt at have hjemmehørende træarter i skovene, er det fordi mængden af "ledsagearter" er stor. De hjemmehørende træarter har gennem årtusinder tilpasset sig klima og jordbundstyper, og en lang række andre organismer som f.eks. svampe, insekter og fugle har udviklet sig til at leve i tilknytning til disse træarter. Et egetræ har mere end 1300 kendte arter tilknyttet mens tallet for den ikke-hjemmehørende douglasgran, når den vokser i Danmark, er omkring 100. Hvor der er hjemmehørende træarter, er der derfor potentiale for høj biodiversitet. Fredningsforslaget indeholder bestemmelser om at fremme hjemmehørende arter på alle skovarealerne.

Dødt ved og gamle træer er en vigtig faktor i skovens økosystem, men dødt ved og gamle træer er en mangelvare i mange skove i Danmark. Det betyder, at levestederne for en lang række arter, ikke er til stede. Omkring en tredjedel af alle skovens arter er tilknyttet dødt ved og gamle træer. Det er f.eks. nedbryderne, der lever direkte af det døde ved, svampe der nedbryder cellulose, insekter der lever som rovdyr eller parasitter på svampe- eller vedædende insekter, mosser og laver der vokser på barken, men også flagermus, spætter, ugler m.fl., som udnytter hule eller døde træer. For at sikre levesteder til en række arter, der ellers har svære kår i produktionsskov, lægger fredningsforslaget op til, at dødt ved ikke må fjernes fra skovarealerne.

I det kuperede terræn i den nordlige og sydøstlige del af fredningsområdet er skovbilledet et noget andet end de intensivt dyrkede nåletræsplantager. Skovene her har mere karakter af blandskov med træer i forskellige aldre og driften forekommer ekstensiv. Omtrent 25 ha er i disse dele af Paradisbakkerne kortlagt som skovhabitatnaturtyperne egeskov, ege-blandskov eller elle- og askeskove. Ekstensiv naturnær skovdrift med blandskov af hjemmehørende arter, træer i forskellige aldre og mere dødt ved vil understøtte den gode tilstand, der allerede er på disse arealer i dag, og vil medvirke til at skabe grundlag for videreudvikling af skovhabitatnaturtyperne og endnu højere biodiversitet. Der foreslås derfor, at ca. 134 ha udlægges til naturnær skovdrift.

Bestemmelsen om naturnær skovdrift læner sig op ad den praksis, som Miljøstyrelsen har, når der anmeldes drift på arealer, der er kortlagt som habitatskov. Her er der nemlig krav om, at der kun må ske tynding i et omfang, der sikrer, at der til stadighed er 50 % kronedække på tyndingsarealet. Med bestemmelsen om naturnær skovdrift vil det altså sikres, at der også i skovarealer, der ikke er kortlagt som habitat skov, vil blive en drift, der i højere grad vil understøtte udviklingen af mere habitatskovnatur, helt som Natura 2000-planen har som formål.

Omtrent 275 ha af skovene i Paradisbakkerne er fredskov. Det betyder imidlertid ikke, at naturværdierne i disse skove er underlagt en reel beskyttelse. Fredskov betyder blot, at skoven altid skal drives efter skovlovens regler, og skovloven er en rammelov, der ikke fastsætter driftsmæssige begrænsninger eller standarder for trævalg. En fredning med de foreslåede bestemmelser for skovene vil medvirke til at udvikle naturværdierne og sikre, at der også på lang sigt er grundlag for at biodiversiteten øges både i produktionsskoven og i de dele, der udlægges til naturnær skovdrift.

Omtrent 275 ha i fredningsområdet er fredskov, men en stor del af skovene (nåleskovene) i fredningsområdet er ikke underlagt nogen form for beskyttelse og arealerne er således kun beskyttet gennem Planloven.

Lysåben natur

Den kalkfattige klippegrund og de mange sprækkedale er ophav til en lysåben naturtype, der kun findes på Bornholm, nemlig indlandsklippe. Naturtypen er karakteriseret ved bl.a. arten nordisk radeløv, en art af bregner, der på Rødlisten 2030 er listet som kritisk truet, og som udover en enkelt bestand på Falster kun findes på Bornholm. Arter som hedelyng, rødknæ, pille-star, tidlig dværgbunke, sand-hvene og alm. hvene er dog også ofte at finde i naturtypen indlandsklippe.

Det er i sprækkedale som denne, Majdalen, at naturtypen indlandsklippe forekommer

Arealmæssigt er det dog hede og overdrev der dominerer de lysåbne naturtyper i Paradisbakkerne, men også moser og søer forekommer spredt omkring. Dette er naturtyper, der alle er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 om generelt beskyttede naturtyper.

Blandt de karakteristiske og sjældne plantearter tilknyttet disse naturtyper kan nævnes plettet gøgeurt, ægbladet fliglæbe, tyndakset gøgeurt, pyramide-læbeløs (truet), kamillebladet månerude (truet), pilledrager (truet) og vejbred-vandaks (truet). Af særlige sommerfugle kan nævnes foranderlig blåfugl, markperlemorsommerfugl og lille natpåfugleøje. Paradisbakkerne er et af de få levesteder for lille natpåfugleøje på Bornholm.

Der er i Paradisbakkerne registreret ikke færre end 68 rødlistede arter, der er enten truet eller kritisk truet. 32 af disse arter er insekter, 6 er planter, 8 er fugle, 1 padde og resten er svampe. Minimum 22 af disse 68 rødlistede arter må anses for værende forsvundet fra området, i hvert fald er de ikke registreret inden for de seneste 25 år.

Lige uden for fredningsområdet, på arealer der ejes af Aage V. Jensen Naturfond, findes den ene af Danmarks to bestande af orkidéen hylde-gøgeurt.

De lysåbne naturtyper er dynamiske og har brug for tilbagevendende "forstyrrelser" så som afgræsning eller høslæt for at de forbliver lysåbne. Historisk set har disse gamle ekstensive driftsformer skabt og vedligeholdt de meget værdifulde naturområder, men i mange tilfælde er

disse driftsformer ikke længere rentable og er derfor ophørt. Det betyder, at arealerne gror til i krat og skov, hvorved de lyskrævende arter, der er karakteristiske for naturtyperne, forsvinder.

Jo større de enkelte lysåbne naturområder er, jo flere typer af levesteder kan der være i området (f.eks. lavninger, sydvendte skråninger, buskadser der giver ly og læ) og jo mere robuste er de over for negative påvirkninger. Når naturområderne er mindre og ligger spredt i landskabet har arterne sværere ved at sprede sig mellem de egnede levesteder. For at sikre at der kan udvikles større og mere sammenhængende og robuste naturområder foreslås omtrent 24 ha udlagt til ny lysåben natur. En del af disse arealer, som også omfatter markante sprækkedale, er beliggende inden for en eksisterende fredning, som ikke tillader genplantning, når skovene er afdrevet.

Som privat lodsejer har man ikke en forpligtelse til at pleje sine lysåbne arealer, og der er derfor risiko for at endnu flere naturområder gror til og vokser ud af den beskyttelse, der ellers findes jævnfør naturbeskyttelsesloven. Med en fredning får plejemyndigheden, kommunen, ret til at pleje private naturområder.

Årsdale Ret, et stort lysåbent hedeområde

Fugle

På arter.dk som er Danmarks videnbase om de arter, der lever i vores natur, samles data fra private og offentlige kilder. Data viser, at der er registreret mindst 140 arter af fugle i Paradisbakkerne. Mosaikken af skov og lysåbne naturområder tilbyder mange typer af

levesteder og fuglene kvitterer ved deres tilstedeværelse. Af de mere sjældne eller karakteristiske fugle kan nævnes perleugle, vandrefalk, trane, natravn, lille flagspætte og rødrygget tornskade.

Perleugle

Perleuglen er på rødliste 2030 opført som kritisk truet. I Danmark ses arten primært om vinteren, men siden 1979 har den uregelmæssigt ynglet på Bornholm. Det antages, at perleuglen indvandrede i forbindelse med at sortspætten fra omkring 1970 bredte sig til bl.a. Bornholm fra Sydsverige. Perleuglen yngler især i ældre nåleskov, hvor den benytter gamle sortspættehuller, men den kan også yngle i redekasser. Føden består næsten udelukkende af mus.

Perleugle som ynglefugl er på udpegningsgrundlaget for det Natura 2000-område, som Paradisbakkerne er en del af (se afsnit om Natura 2000 neden for). Det betyder, at der skal arbejdes for at der er gode yngle- og rasteområder for arten i hele Natura 2000-området.

Fakta om Rødliste 2030

Listen rummer en vurdering af 13.898 arters risiko for at uddø fra den danske natur.

17,2 % af de vurderede arter er truede i kategorierne kritisk truet, truet eller sårbar.

Rødlistekategorierne

Vandrefalk

Vandrefalken er ligesom perleuglen opført på rødliste 2030 som truet, i kategorien sårbar. I 1972 forsvandt arten som ynglefugl i Danmark som følge af indsamling af unger og forgiftning med miljøgifte. Billedet var det samme andre steder i Europa, men efterfølgende forbud mod miljøgifte og bedre beskyttelse mod jagtlig efterstræbelse, suppleret med udsætningsprojekter i flere lande, betød at den europæiske bestand begyndte at komme sig. I 2001 genindvandrede vandrefalken til Møns Klint, hvor den ynglede for første gang i 30 år. I 2019 var der 13 par med æg og/eller unger, herunder også ynglepar på Bornholm.

Ynglestederne er typisk klippesprækker og føden består af næsten udelukkende af mellemstore fugle som duer, vadefugle og små ænder som bliver torpederet i luften når falken styrtdykker.

Trane

Antallet af ynglende traner er gået markant frem siden 1990erne, og antallet af ynglende traner vurderes nu at være op mod 1.000 par. På Bornholm yngler tranerne typisk i skovmoser hvor den også finder en stor del af føden i form af plantedele, insekter, padder, mus og fugleunger. I Paradisbakkerne er der registreret ynglende trane i en sø i nærheden af Årsdale Ret.

Trane er lige som perleuglen på udpegningsgrundlaget som ynglefugl i Natura 2000-området. I 2019 blev der registreret 17 ynglefugle i Natura 2000-området.

Natravn

Natravnen er opført på rødliste 2030 som næsten truet. I 1800-tallet var natravnen almindelig, især på de jyske heder, men efterhånden som hederne blev tilplantet eller groede til på grund af manglende pleje, og på grund af det øgede pesticidforbrug i Europa, der medførte udryddelse af en stor del af natravnsens fødegrundlag, faldt bestanden betydeligt. I takt med at hederne er forsvundet har natravnen formået at tilpasse sig relativt åbne nåletræsbevoksninger. I Paradisbakkerne findes natravn især i og omkring det store hedeområde Årsdale Ret.

Om dagen er natravnen inaktiv, mens den om natten fanger natsværmere og andre insekter i flugten.

Rødrygget tornskade

Hvis man i lysåbne naturområder med enkeltstående træer og buske støder på insekter spiddet på tornene, så er det med stor sandsynlighed rødrygget tornskade, der har hamstret byttedyr. Padder, krybdyr, gnavere og småfugle er dog også på menuen.

På landsplan er der tale om at antallet af danske ynglepar er i moderat tilbagegang, og i den østlige del af landet menes ødelæggelse af levesteder at udgøre årsagen til tilbagegangen. I Paradisbakkerne yngede formentlig to par i Årsdale Ret i 2022.

Rødrygget tornskade er også på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.

Lille flagspætte

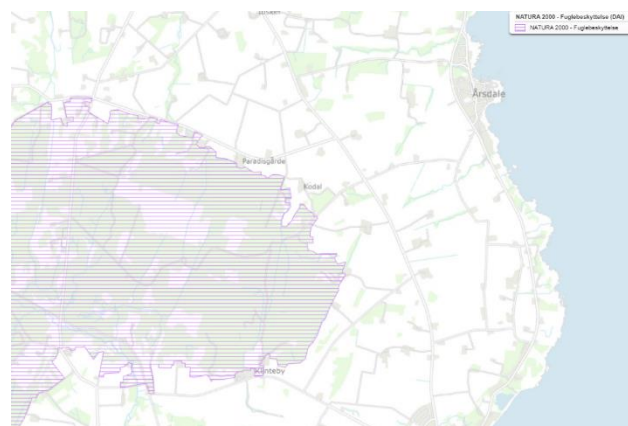
Som navnet siger er lille flagspætte en lille spætte, på størrelse med spætmejse. Den begyndte at yngle i Danmark i 1964, og nu findes der omkring 100 ynglepar, primært i skovene på Bornholm og i Nordsjælland. Den lever i løv- og blandskove, med rigelig forekomst af døde og døende træer, hvor reden hugges ud, og fødegrundlaget udgøres næsten udelukkende af insekter og andre smådyr den finder i revner og under bark.

Det er uvist hvor mange ynglepar, der er i Paradisbakkerne, men arten er registreret så sent som i 2023.

Natura 2000

Natura 2000-områder er et netværk af beskyttede naturområder i EU og områderne udgøres af fuglebeskyttelsesområder, habitatområder og Ramsar-områder. Et område kan være omfattet af en eller flere af de tre typer beskyttelse.

Hele fredningsområdet er en del af Natura 2000-område nr. 186 "Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne", der udgøres af Habitatområde nr. 162 og Fuglebeskyttelsesområde nr. 80.

Fredningsområdet ligger inden for habitatområde nr. 162 (grøn skravering) og fuglebeskyttelsesområde nr. 80 (lille skravering).

I Danmark er der udpeget 250 Natura 2000-områder, og hvert område er udpeget for at beskytte særlige naturtyper og arter, det såkaldte udpegningsgrundlag. Udpegningsgrundlaget for Natura 2000-område nr. 186 er angivet i tabellerne neden for.

Når et område er udpeget som Natura 2000-område indebærer det, at der skal sikres en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, som området er udpeget for at beskyttet, og at der skal gøres en aktiv indsats for at sikre eller genoprette naturen i området.

Staten, Miljøstyrelsen, udarbejder Natura 2000-planer hvert sjette år som beskriver hvilke mål, der skal nås, og på baggrund af planerne udarbejder kommunerne Natura 2000-handleplanerne, som beskriver, hvilke indsatser der skal til for at disse mål nås. Natura 2000-planen er bindende for myndighederne, hvilket betyder, at alle myndigheder i deres arealdrift og naturforvaltning skal lægge Natura 2000-planen til grund.

I Danmark er habitatdirektivet implementeret i lovgivningen således, at de arealer, der er direkte beskyttede og skal opnå gunstig bevaringsstatus, er de arealer, der opfylder betingelserne for at være en naturtype, der er på udpegningsgrundlaget eller som er levested for en eller flere af arterne på udpegningsgrundlaget. Disse kortlægges af Miljøstyrelsen hvert 6. år.

De overordnede mål for Natura 2000-område nr. 186 er bl.a. at arealet af skovnaturtyperne, tør hede og indlandsklippe sikres. Disse naturtyper er enten i en stærk ugunstig bevaringsstatus eller har store forekomster i den kontinentale biogeografiske region. Samtidig skal området være et godt leve- og ynglested for bl.a. bechsteins flagermus og perleugle, som kun har få forekomster i Danmark. Bechsteins flagermus er ikke registreret i Paradisbakkerne, men der findes en bestand i Almindingen. Perleugle er senest i 2014 registreret som ynglefugl i Paradisbakkerne, men forekommer flere andre steder i Natura 2000-området.

Et fredningsforslag skal i henhold til naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 2 og 3 medvirke til at opfylde Danmarks internationale forpligtelser inden for Natura 2000-området og indeholde en redegørelse for, hvorledes fredningen medvirker hertil.

Formålet med fredningen er bl.a. at bevare og forbedre naturværdierne og øge biodiversiteten med særlig vægt på at skabe en mosaik af ekstensivt naturnær drevet skov med hjemmehørende arter og sammenhængende lysåbne naturområder. Samtidig er det en del af formålet at skabe grundlag for naturpleje, hvilket vil styrke muligheden for at naturtyperne og arterne kan opnå gunstig bevaringsstatus.

Der er visse begrænsninger, der pålægges private lodsejere i driften af arealer, der er kortlagt som lysåben habitatnatur eller skovhabitatnatur. Men der er i et Natura 2000-område f.eks. ikke noget til hinder for, at et nåletræsareal med ikke-hjemmehørende arter fældes og erstattes af ny beplantning med ikke-hjemmehørende arter eftersom det ikke direkte vil forringe udpegningsgrundlagets tilstand. Med andre ord, der er som udgangspunkt ikke nogen restriktioner for driften på arealer, der ikke er kortlagt som habitatnatur eller habitatskov. Det betyder, at den lovlige drift på disse arealer ikke nødvendigvis understøtter Natura 2000-planens målsætninger. Der kan således gå meget lang tid før målene om gunstig bevaringsstatus nås. Fredningen vil med de foreslåede bestemmelser for skovene på sigt medvirke til at skabe grundlag for at andelen af skovhabitatnatur øges, og vil således understøtte målsætningerne for Natura 2000-området.

Af Miljøstyrelsens [Miljøgis for Natura 2000-basisanalyse 2022-2027](#) fremgår at en stor del af de kortlagte lysåbne habitatnaturtyper har moderat eller ringe tilstand. Natura 2000-indsatserne på privatejede arealer er især baseret på frivillige tilskudsordninger til naturvenlige driftsformer, men i mange tilfælde vil arealerne være for små til at det er rentabelt for den enkelte lodsejer at søge tilskud til driften og pleje arealerne. Der er derfor risiko for, at

naturområderne gror til og fortrænger de naturtypekarakteristiske arter. Fredningen vil give kommunen mulighed at udføre pleje på privatejede arealer og derfor muligheden for at medvirke direkte til at disse arealer kan opnå gunstig bevaringsstatus.

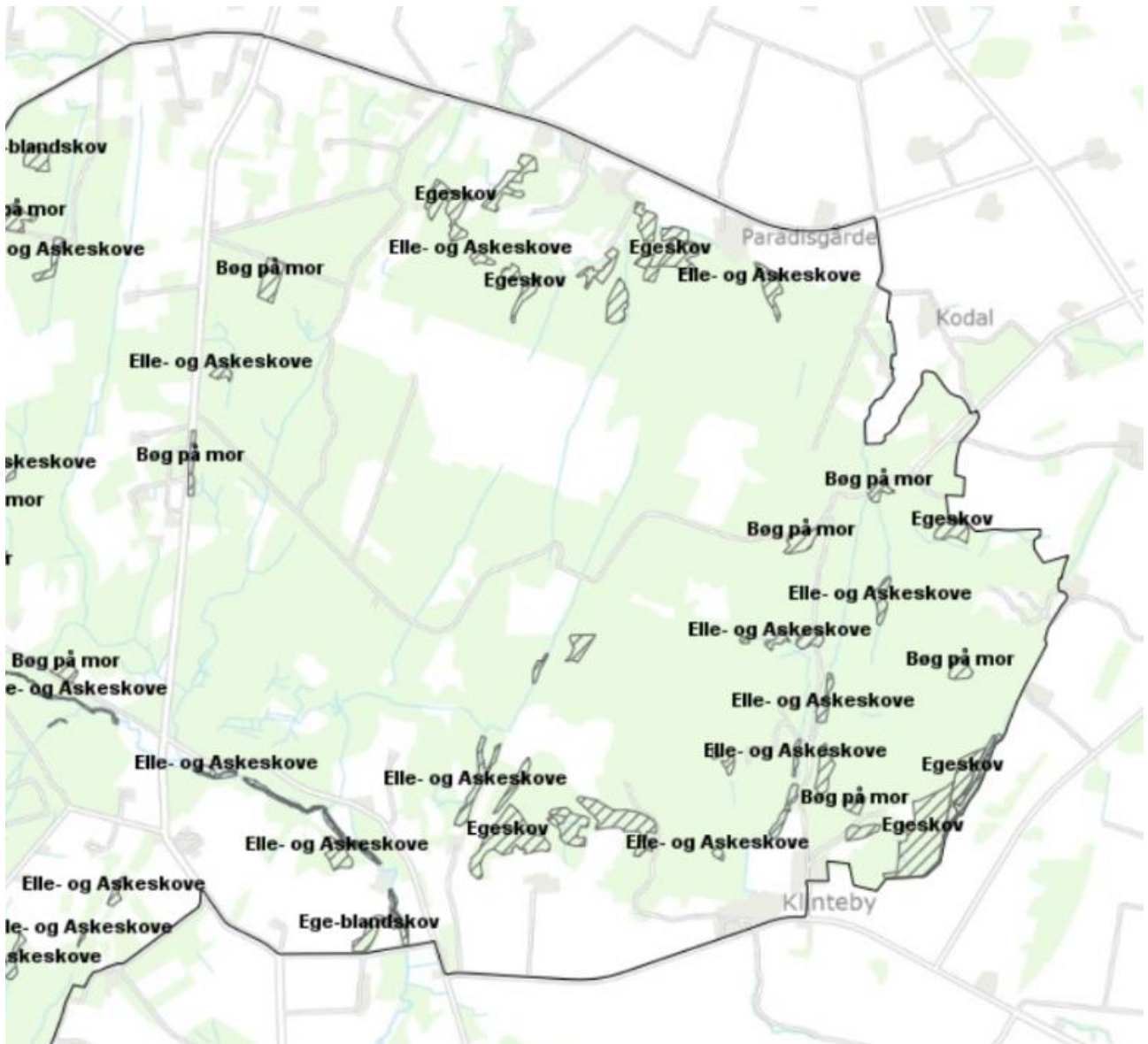
Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 162		
Naturtyper:	Søbred med smårter (3130)	Kransnålalge-sø (3140)
	Næringsrig sø (3150)	Brunvandet sø (3160)
	Vandløb (3260)	Tør hede (4030)
	Enekrat (5130)	Kalkoverdrev* (6210)
	Surt overdrev* (6230)	Tidvis våd eng (6410)
	Hængesæk (7140)	Avneknippemose* (7210)
	Kildevæld* (7220)	Rigkær (7230)
	Indlandsklippe (8220)	Bøg på mor (9110)
	Bøg på muld (9130)	Ege-blandskov (9160)
	Vinteregeskov (9170)	Stilkege-krat (9190)
	Skovbevokset tørvemose* (91D0)	Elle- og askeskov* (91E0)
Arter:	Bred vandkalv (1081)	Lys skivevandkalv (1082)
	Stor vandsalamander (1166)	Bechsteins Flagermus (1323)
	Damflagermus (1318)	

Udpegningsgrundlag for habitatområde nr. 162

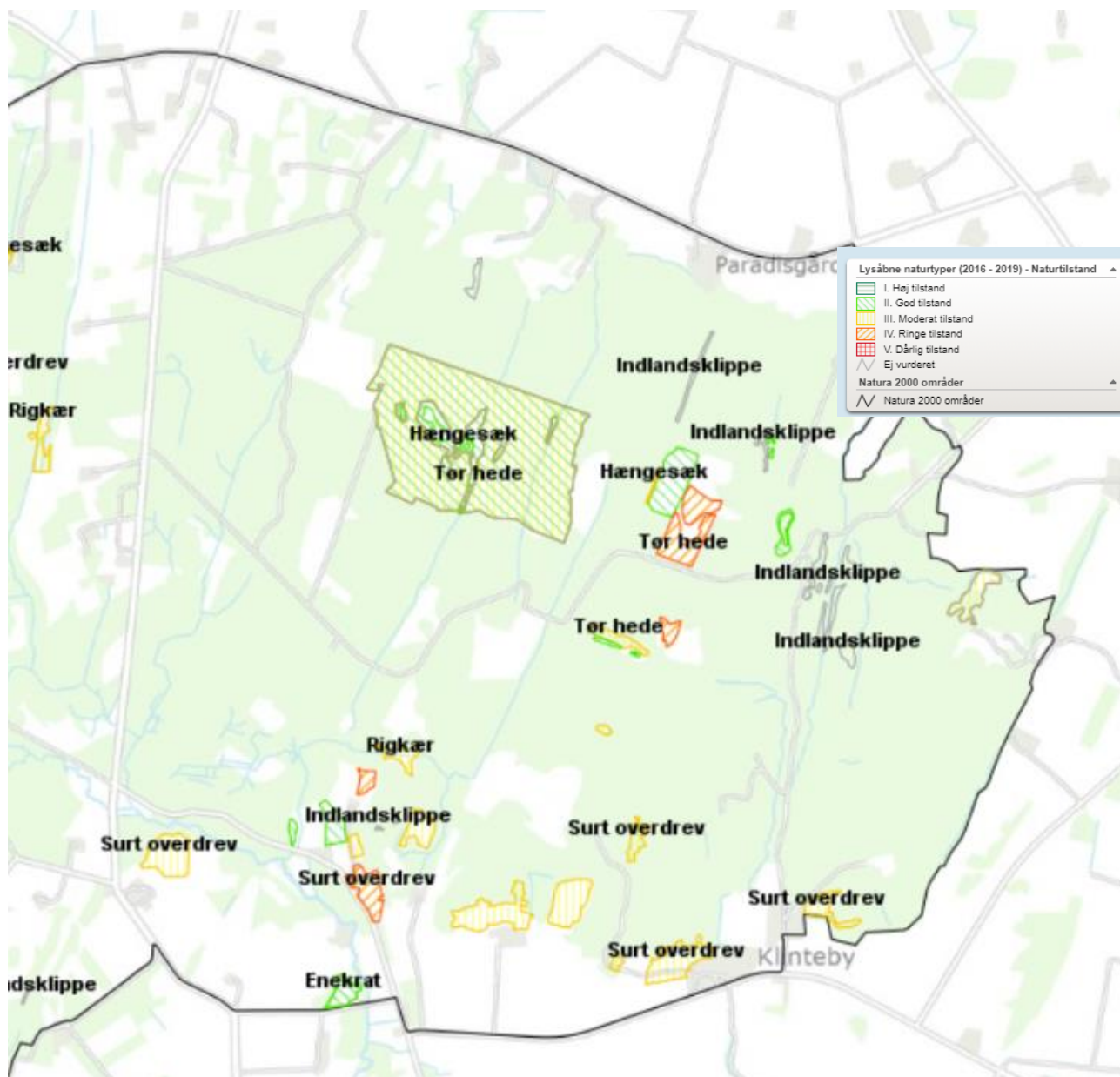
Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 80		
Fugle:	Rørdrum (Y)	Rød glente (Y)
	Rørhøg (Y)	Hvepsevåge (Y)
	Engsnarre (Y)	Plettet rørvagtel (Y)
	Trane (Y)	Perleugle (Y)
	Sortspætte (Y)	Rødrygget tornskade (Y)

Udpegningsgrundlag for fuglebeskyttelsesområde nr. 80

Der er især kortlagt skovhabitatnatur (kortlagt 2016-2019) i den nordlige og sydøstlige del af fredningsområdet. Det er i disse områder, at der med fredningen vil sikres naturnær skovdrift.

Miljøstyrelsens nyeste kortlægning (2016-2019) viser, at en stor del af de lysåbne naturtyper har moderat eller ringe tilstand. Der er ikke udarbejdet et tilstandsvurderingssystem for naturtypen indlandsklippe.

Særligt beskyttede arter omfattet af habitatdirektivets bilag IV

Inden for fredningsområdet findes flere arter, som er på habitatdirektivets bilag IV over strengt beskyttede arter, hvis yngle- og rasteområder ikke må ødelægges. Det gælder både inden for og uden for Natura 2000-områderne. Det er bl.a. arterne markfirben, stor vandsalamander, løvfrø og springfrø.

Markfirben

Markfirben er registreret i den sydøstlige del af fredningsområdet og arten er lige som padder og andre krybdyr et såkaldt vekselvarmt dyr, der er afhængig af solens varme for at være aktiv og kunne reproducere sig. De yngler derfor hvor der er solvendte skrånninger med løs jord og sparsom vegetation, hvor æggene kan graves ned. Egnede levesteder findes typisk i

overdrev, klitter og heder, hvor der vokser mange forskellige planter, så fødeudbuddet af insekter er stort, og hvor der er mulighed for at finde skjul under buske. Om vinteren går markfirben i dvale, typisk i musehuller eller i hulheder under sten eller rødder på solvendte skrånninger og andre veldrænedede arealer. Markfirbenet er i tilbagegang i Danmark, og især indlandsbestandene har været udsat for kraftig tilbagegang. På grund af dens stedfaste levevis har arten en forholdsvis lav spredningsevne, og er derfor sårbar over for opsplitning af bestandene ved f.eks. ødelæggelse af levesteder og spredningskorridorer eller ved tilgroning.

Arten er på den danske rødliste registreret som sårbar.

Stor vandsalamander

Stor vandsalamander opholder sig det meste af året på land, men i foråret søger salamanderne til vandhuller med forholdsvis rent vand, hvor æggene lægges på planter som vandmynte og svømmende vandaks, typisk i april-juni. Ynglesuccesen er størst, hvis der ikke er fisk i vandhullerne, og hvis maksimalt 20 % af vandfladen er skygget.

I modsætning til andre paddearter, opholder en stor del af de nyforvandlede salamandre sig i lange perioder i vandhullerne. Også voksne individer kan opholde sig i vandhullerne i om sommeren, men ellers er leve- og rasteområder ofte i nærheden af ynglevandhullerne, hvor der er gode skjulesteder, f.eks. i skove med bunker af dødt ved eller levende hegn. Her lever de især af regnorme, snegle og insekter, mens de i vandhullerne især lever af æg fra frøer og tudser.

Overvintring sker typisk frostfrie steder i rasteområderne, men store larver kan også overvintre i vandhullerne.

Stor vandsalamander er meget stedbunden, og koloniserer sjældent nye vandhuller mere end 6-700 meter væk. Ødelæggelse af ynglesteder, herunder tilgroning, samt udsætning af ænder er nogle af truslerne mod arten. I Paradisbakkerne er arten registreret flere steder.

Springfrø

Springfrø yngler i vandhuller i marts og april og er ikke specielt kræsen hvad angår typen af vandhul, dog skal det være solbeskinnethed og med god vandkvalitet. Vandhuller i eller ved løvskov foretrækkes. Efter æglægningen, som sker ved at æg fæstnes til stængler eller grene, har springfrøerne en inaktiv periode. Omkring maj bliver de igen aktive, og de fleste vandrer væk fra ynglevandhullet. Umiddelbart efter forvandlingen vandrer også de nye frøer væk fra vandhullet.

På land opholder springfrøerne sig typisk i lysåben og fugtig løv- eller blandskov, hvor der er en varieret bundvegetation. Her lever de af bl.a. insekter, edderkopper, tusindben, snegle og regnorme indtil de i oktober-november går i dvale, på steder der er frostfrie og fri for oversvømmelse.

I modsætning til f.eks. stor vandsalamander, har springfrø en stor evne til at sprede sig i landskabet og kolonisere nye vandhuller, også når de ligger i en afstand af op til 2 km. Springfrø er da også registreret flere steder i Paradisbakkerne, og er den eneste art af brune frøer på øen.

Tilgroning og næringsstofftilførsel til ynglevandhullerne er nogle af truslerne mod arten, som igennem 1900-tallet var i betydelig tilbagegang, og som stadig i nogle landsdele er en truet art.

Løvfrø

Løvfrø har behov for solbeskinnede vandhuller uden fisk og med god vandkvalitet for at kunne yngle. Det er samtidig nødvendigt, at der tæt på ynglestederne er velegnede rasteområder i

form af solbeskinnet høj vegetation som buske, krat og levende hegn. Fødegrundlaget udgøres i høj grad af insekter.

Typisk i slutningen af april vandrer frøerne til ynglevandhullerne, hvor æggene lægges i små ægklumper på vandplanter som vandranunkel og svømmende vandaks i maj og juni. Hunnerne forlader oftest vandhullerne umiddelbart efter æglægning, og i slutningen af juli går de nyforvandlede frøer på land.

Når nattefrosten sætter ind, går frøerne i dvale under blade eller dødt ved, i hulrum under jorden eller i stendyrger under træer og buske. Ofte er overvintringsstederne i de samme områder, som frøerne anvendte til rasteområder i sommerperioden.

Truslerne mod løvfrø er bl.a. ødelæggelse af yngleområder, tilgroning, overskygning og udsætning af fisk, krebs og ænder.

På Bornholm gik løvfrø tilbage med ca. 90 % i slutningen af 1900-tallet, frem til 1990. Siden da blev der udført en række udsætningsprojekter, også på Bornholm, og arten gik frem på landsplan. I Paradisbakkerne er løvfrø registreret adskillige steder.

Fredningen får til formål bl.a. at bevare og forbedre naturværdierne, med særlig vægt på at skabe en mosaik af ekstensivt naturnær drevet skov med hjemmehørende arter og sammenhængende lysåbne naturområder som heder, overdrev, moser og enge. Dette vil understøtte bestandene af de nævnte bilag IV-arter fordi der på sigt vil være flere egnede yngle- og/eller rastesteder, og fordi kvaliteten af de eksisterende levesteder blive sikret gennem naturpleje.

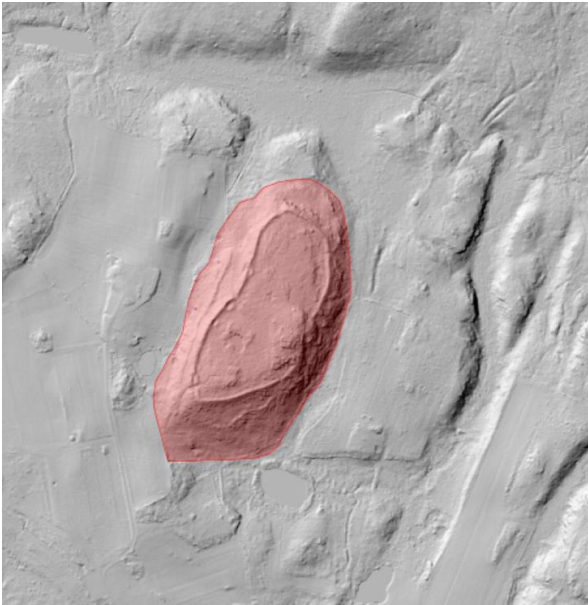
Kulturspor

Gamleborg

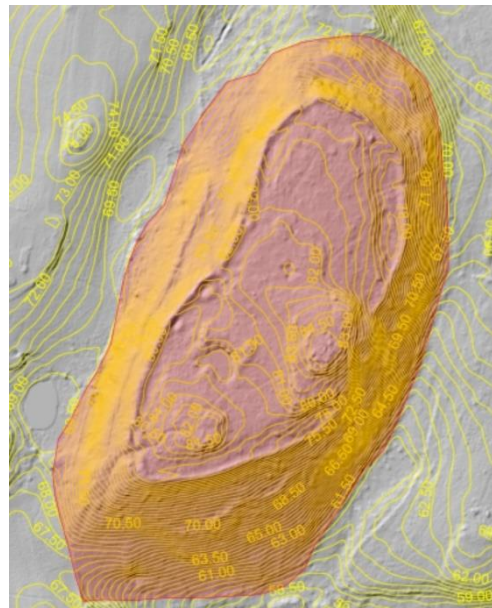
På et klippeplateau i den sydlige del af fredningsområdet ligger Gamleborg, der er en tilflugtsborg fra ældre jernalder. De tidligste dele kan føres tilbage til omkring 400 år efter Kr. I middelalderen lå borgen dog hen som en ruin, og i dag fremstår borgen tilgroet, men dens udstrækning kan erkendes på den ca. 1 meter høje vold af sten og jord, der stadig findes omkring størstedelen af anlægget.

Af Bornholms Regionskommunes Kommuneplan 2020 fremgår, at Gamleborg er udpeget som særligt kulturmiljø. Særlige kulturmiljøer rummer en stor koncentration af betydningsfulde kulturspor fra forhistorisk og historisk tid. Det er områder der indeholder fredede fortidsminder og værdifulde kulturlandskaber, og hvor der er stor sandsynlighed for, at der gemmer sig værdifulde arkæologiske fund.

Fredningen som foreslået vil bl.a. få til formål at bevare de kulturhistoriske værdier, og lægger op til at der skal foretages pleje af Gamleborg så den fremstår mere tydeligt i landskabet. Plejen kan derfor bl.a. indebære, at borganlægget ryddes for vegetation. Dette vil være helt i tråd med kommuneplanens målsætning om at Bornholms kulturarv skal være et aktiv i kommunens turismepolitik.

Skyggekortet viser tydeligt Gamleborgs udstrækning i form af volden omkring anlægget. Det menes, at borgen blev brugt som tilflugtssted for folk med deres husdyr og andre værdier, når der var krig.

Det fremgår af højdekurverne, at Gamleborg ligger på en klippebanke.

Der lægges op til at der skal foretages pleje af fortidsmindet Gamleborg, så det fremstår mere tydeligt i landskabet.

Pilte

Som et levn fra højlyngstiden finder man, for det meste nu lidt skjult og mørkt inde i plantningerne, såkaldte pilte. Det er små kegleformede stendynger, der ligger højt på det blottede grundfjeld og som har tjent som kendingsmærker, varder, på den i sin tid vidtstrakte lyngflade. Ordet "pilt" er afledt af det oldnordiske ord "piltr", der hentyder til "en lille dreng".

Midterpilt ligger på det højeste punkt i Paradisbakkerne, 113 meter over havniveau.

Midterpilt

Østerpilt

Beskyttede sten- og jorddiger

Inden for fredningsområdet findes en række sten- og jorddiger, der er beskyttede efter Museumslovens § 29a. Beskyttelsen af digerne har tre formål:

- Den kulturhistoriske værdi som giver oplysninger om ældre tiders hegning og markering af skel og ejendom i landskabet
- Den landskabelige værdi som struktur i landskabet
- Den biologiske værdi for dyr og planter som levested og spredning i landskabet

Fredningsforslaget lægger ikke op til yderligere regulering af sten- og jorddiger.

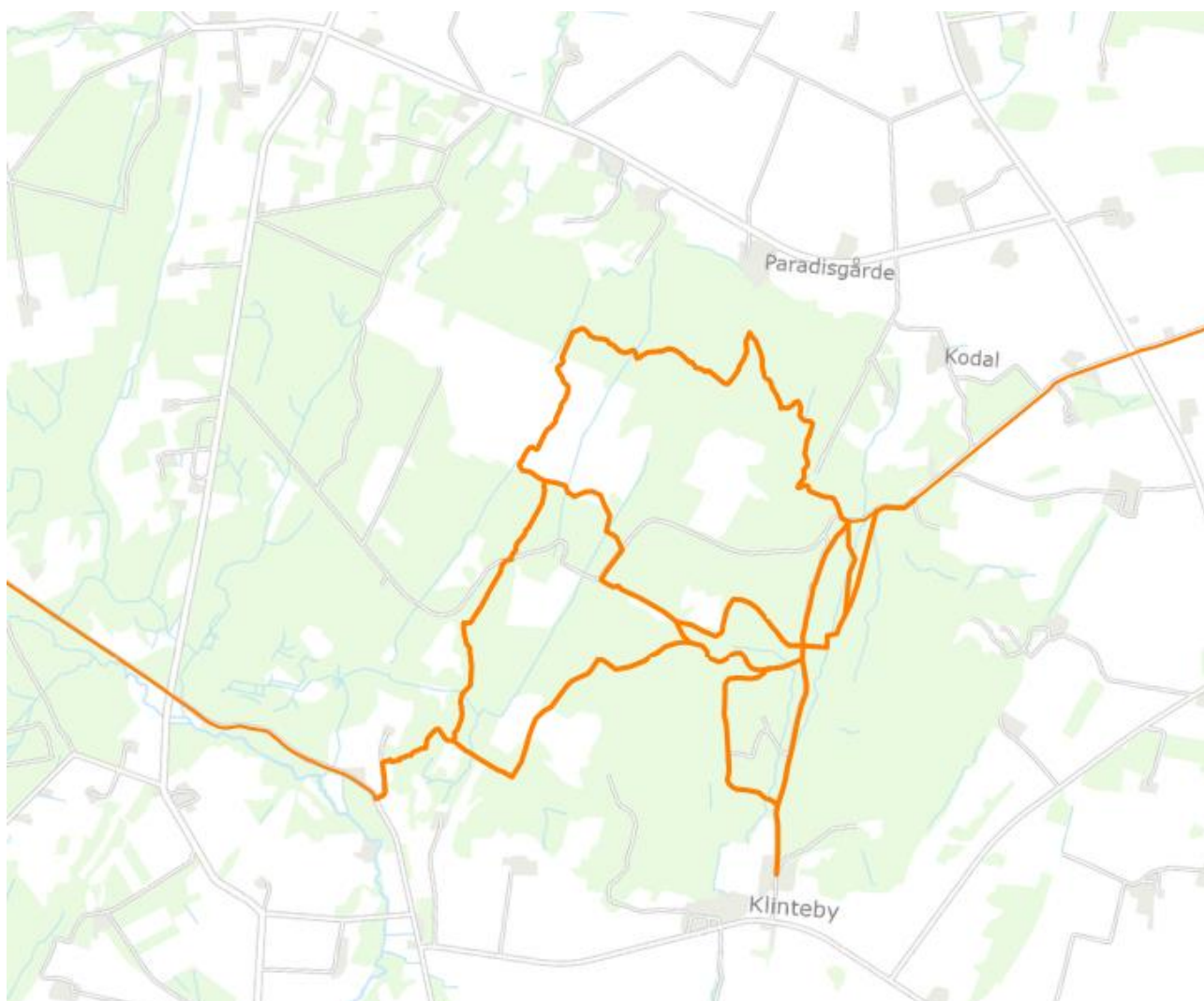
Offentlighedens adgang

I området er der et omfattende net af afmærkede stier, hvoraf en af ruterne er en del af Højlyngsstien, en 67 kilometer vandrerute, der går på tværs af Bornholm fra Sandvig Strand til Paradisbakkerne.

Offentlighedens adgang til Paradisbakkerne er i dag reguleret af bestemmelserne i naturbeskyttelsesloven og af de eksisterende fredninger. Det betyder, at skovene er åbne for færdsel til fods og på cykel ad stier og veje samt at udyrkede arealer er åbne for færdsel til fods og ophold, hvis der er lovlig adgang til dem, altså via veje eller stier. Den eksisterende

fredning af bl.a. Årsdale Ret giver offentligheden adgang til fods på hele det fredede areal. Det samme gør den fredningslignende deklARATION i det område i den sydøstlige del af Paradisbakkerne, der kaldes Klinten. Med fredningsforslaget fastholdes, at offentlighedens adgang til området reguleres af bestemmelserne i naturbeskyttelsesloven, dog fastholdes også den udvidede ret til at færdes på alle arealer inden for den eksisterende fredning og fredningsdeklARATION, jf. kortbilag 1 hvor arealerne er angivet med signaturen "fri fladefærdsel". Samtidig foreslås, at plejemyndigheden skal etablere et nyt stiforløb i den sydøstlige del af området, jf. fredningskortet. Det nye stiforløb er en reetablering af et tidligere forekommende stiforløb som nu er svært at erkende i landskabet.

For at øge offentlighedens adgang til den vestlige del af fredningsområdet, foreslås det at der skal etableres en parkeringsplads på hjørnet af Oksemyrevej og Plantagevej, jf. fredningskortet.

Kommunen har afmærket en række vandrestier i Paradisbakkerne. Udover disse er der utallige mindre stier, og der er således gode muligheder for at offentligheden kan færdes i området.

Friluftsliv

Der er allerede i dag rig mulighed for offentligheden til at færdes i området til fods og på cykel, ligesom det i visse tilfælde er muligt at færdes til hest, jf. naturbeskyttelseslovens kapitel 4. På grund af de store fredningsværdier, både landskabeligt og naturmæssigt, lægger fredningsforslaget op til, at der ikke må opføres nogen former for sportsanlæg og lign. Dog vil det være muligt inden for fredningsområdet at opføre enkelte shelters til offentlighedens benyttelse, hvis målet ikke er kommerciel udnyttelse af de opførte shelters.

Naturpleje og naturplejeaftaler

Som plejemyndighed udfører Bornholms Regionskommune allerede i dag naturpleje i de dele af fredningsområdet, hvor der er eksisterende fredninger. Det drejer sig bl.a. om en årlig rydning af opvækst i form af birk, bævreasp og diverse småbuske på Årsdale Ret, men også rydninger i nogle af sprækkedalene. Plejen indebærer også opsætning af hegn, så arealer kan afgrænses af f.eks. kreaturer og får.

Jagtforeningen Ibsker Husmandsplantage, der ejer en række arealer, herunder Årsdale Ret, udfører også naturpleje på foreningens arealer efter anvisning fra Bornholms Regionskommune.

Erfaringer med naturpleje medfører, at der løbende opnås ny viden om, hvordan man bedst sikrer og øger biodiversiteten på den enkelte lokalitet, og der kan derfor opstå behov for at ændre metoder over tid. På den baggrund er det uhensigtsmæssigt, at det f.eks. af den eksisterende fredning fra 1932 fremgår, at græsning med kreaturer ikke må finde sted. I dag ved man at kreaturer er særdeles egnede til naturpleje, gerne i samgræsning med heste.

Med fredningsforslaget sættes bredere rammer for fremtidens naturpleje i Paradisbakkerne, men med fokus på at plejen tilrettelægges således, at den opfylder fredningens formål om at bevare og forbedre naturværdierne, og i særlig grad tage sigte på bevaring af sårbare og sjældne arter. Samtidig foreslås det, at en række arealer udlægges til overvejende lysåben natur, der kan skabe sammenhæng mellem andre lysåbne områder, men også synliggøre landskabet betydeligt mere. En stor del af disse arealer er allerede fredet, og er arealer som efter fredningen fra 1932 ikke må beplantes igen.

Råstofindvinding og vandindvindingsinteresser

To områder inden for fredningsområdet er udlagt til råstofindvindingsområde i Bornholms Regionskommunes Råstofplan 2020. Dele af disse to områder er udnyttet til råstofindvinding, mens resten endnu ikke er udnyttet. Med udpegningerne vil der til stadighed være en berettiget forventning om at kunne udnyttet råstofferne. Fredningsforslaget lægger derfor ikke op til yderligere regulering af disse arealer.

To områder inden for fredningsgrænsen er udlagt til råstofgraveområder. Områderne er delvist udnyttet til indvinding. Fredningen hindrer ikke udnyttelse af råstofferne i disse to områder.

4. Frednings- og planlægningsmæssige forhold

Eksisterende fredninger

Inden for fredningsområdet ligger en fredning "Paradisbakkerne", der omfatter ca. 100 ha. Fredningen er fra 1932 og har til formål at bevare en rest af højlyngen, Årsdale Ret, samt friholde visse sprækkedale for fremtidig beplantning. Fredningen sætter visse begrænsninger for jagten, bl.a. at der ikke må foretages enkeltmandsjagt. Derudover indeholder fredningen et forbud mod råstofindvinding og at der skal være offentlig adgang til områderne.

Udover fredningen fra 1932 er der i området fredningslignende deklarerationer fra henholdsvis 1934 og 1973. Deklarationen fra 1934 omhandler en fredning af det område, der kaldes "Klinten" som ligger i den sydøstlige del af området. Formålet er at området skal henligge i sin nuværende tilstand og offentligheden have fri og uhindret adgang dertil og ret til at opholde sig der. Deklarationen fra 1973 omhandler alene en frastykning af et areal.

Zonestatus

Hele fredningsområdet ligger i landzone.

Kommuneplanforhold

Der er en række udpegninger i Bornholms Regionskommunes kommuneplan (2020-2032) vedrørende Paradisbakkerne. Fælles for dem er, at de sigter på at bevare og øge naturværdierne samt beskytte landskabsværdierne, de geologiske værdier og de kulturhistoriske værdier. Fredningsforslaget er udarbejdet i overensstemmelse med den kommunale planlægning og understøtter denne.

Grønt Danmarkskort

Udpegningerne i Grønt Danmarkskort sker på baggrund af reglerne i planloven, og formålet er at det Grønne Danmarkskort skal sikre en forstærket indsats for større og sammenhængende naturområder ligesom udpegningerne skal tjene som et strategisk planlægnings- og prioriteringsværktøj i forhold til kommende naturindsatser.

Udpegningerne i Grønt Danmarkskort er bl.a. naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser og økologiske forbindelser. Af nedenstående kort fremgår, at hele fredningsområdet er udpeget som naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser og økologisk forbindelse.

I kommuneplanens retningslinjer for Grønt Danmarkskort hedder det bl.a. at: "Naturindsatsen inden for Grønt Danmarkskort prioriteres højt i følgende områder: naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser, herunder Natura 2000-områder".

Naturbeskyttelsesområde

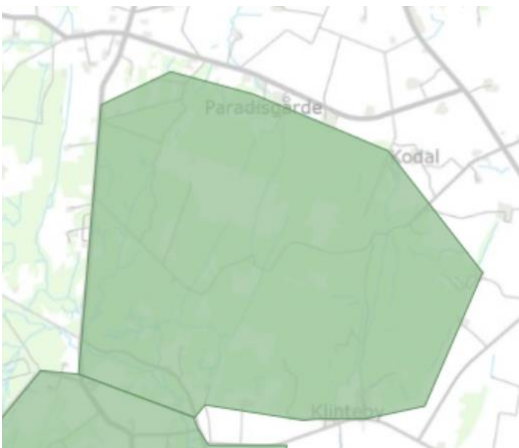

Økologisk forbindelse

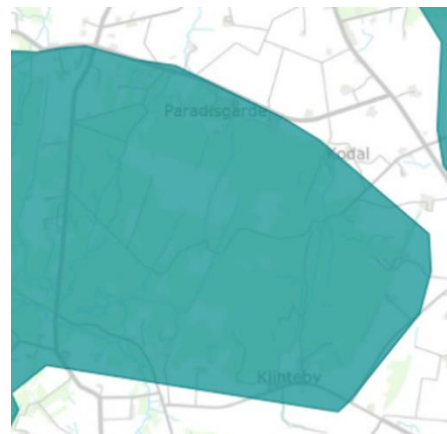
Landskabsværdier

Af kommuneplanen fremgår, at hele fredningsområdet er udpeget som særligt værdifuldt landskab og større sammenhængende landskab. Både de særligt værdifulde landskaber og større sammenhængende landskaber er udpeget for at sikre de landskabelige værdier, som er af uvurderlig betydning for befolkningens friluftsliv og rekreation.

Det fremgår af kommuneplanens retningslinjer bl.a. at "som udgangspunkt må der ikke gennemføres byggeri, anlæg eller skovrejsning inden for de særligt værdifulde landskaber, hvis ændringerne forringer området's landskabelige værdier eller ikke understøtter og styrker landskabernes karaktertræk".

Særligt værdifuldt landskab

Større sammenhængende landskaber

Øvrige udpegninger i kommuneplanen

Desuden er langt størstedelen af Paradisbakkerne udpeget som geologiske bevaringsværdier, og det fremgår af kommuneplanen, at målsætningen for disse områder bl.a. er at de skal beskyttes mod gravning, bebyggelse, tekniske anlæg, skovplantning og kystsikring.

Gamleborg og området umiddelbart omkring Gamleborg er udpeget som særligt kulturformål, og af retningslinjerne fremgår bl.a., at "det er vigtigt at samspillet mellem kulturspor, naturgrundlag og landskab bevares. Derfor må etablering af nye anlæg, ny bebyggelse og andre indgreb, der i væsentlig grad forringer oplevelsen eller kvaliteten af de særlige kulturmiljøer ikke finde sted".

Geologiske bevaringsværdier

Værdifulde kulturmiljøer

Lokalplanforhold

Der er hverken vedtagne lokalplaner eller lokalplanforslag inden for fredningsområdet.

Jagt

Af Paradisbakkerne-fredningen fra 1932 fremgår, at Husmandsplantagen (Ibsker Jagtforening) har jagtretten i området, men at der ikke må forekomme enkeltmandsjagt og at jagten kun må drives af en jagtforening. Samtidig må jagt ikke afholdes i tiden fra 1. marts til hare- eller råvildtjagten går ind om efteråret.

Fredningsforslaget lægger op til at fastholde disse bestemmelser i de eksisterende fredede områder, mens jagten på øvrige arealer skal være tilladt efter den til enhver tid gældende lov om jagt og vildtforvaltning.

5. Forslag til fredningsbestemmelser

§ 1 Fredningens formål

Fredningen har til formål

- at bevare og forbedre naturværdierne og øge biodiversiteten, med særlig vægt på at skabe en mosaik af ekstensivt naturnær drevet skov med hjemmehørende arter og sammenhængende lysåbne naturområder som heder, overdrev, moser og enge,
- at sikre og forbedre de landskabelige og kulturhistoriske værdier i området,
- at sikre de geologiske interesser,
- at medvirke til at sikre gunstig bevaringsstatus af arter og naturtyper, som Natura 2000-område nr. 186 er udpeget for,
- at skabe grundlag for naturpleje,
- at sikre og forbedre offentlighedens muligheder for at færdes i området ved etablering og fastholdelse af sammenhængende stisystemer,

§ 2 Fredningsområdet

Stk. 1. Det fredede område omfatter 642 ha og fremgår af fredningskortet. Fredningsområdet fremtræder som en mosaik af skov og lysåbne naturområder.

Stk. 2. Hele fredningsområdet er omfattet af Natura 2000 og underlagt den til enhver tid gældende Natura 2000-plan og tilhørende kommunale og statslige handleplaner.

§ 3 Bevaring af området

Stk. 1. Fredningsområdet skal bevares i dets nuværende tilstand, medmindre en tilstandsændring er gunstig i forhold til fredningens formål, påbudt eller tilladt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation.

Stk. 2. Fredningsnævnets godkendelse erstatter ikke nødvendige tilladelser eller dispensationer, som skal indhentes ved andre myndigheder.

§ 4 Arealernes drift og anvendelse

Stk. 1. Driften af skov- og naturarealer skal ske i overensstemmelse med den til enhver tid gældende Natura 2000-plan og deraf følgende kommunale og statslige handleplaner.

Skov:

Naturnær skovdrift

Stk. 2. Skov angivet på kortbilag 2 med signaturen "naturnær skovdrift", skal drives med ekstensiv naturnær skovdrift, defineret som:

- blandskov med hjemmehørende arter (som til enhver tid er defineret af Miljøstyrelsen, dog også rødgran), og med maks. 20 % nåletræer på ejendomsniveau.
- selvforyngelse, dog må selvforyngelse fra ikke-hjemmehørende arter til enhver tid fjernes
- døende træer og dødt ved må ikke fjernes
- Renafdrift er ikke tilladt. Der må foretages tynding i et omfang, der sikrer, at der til stadighed er mindst 50 % sammenhængende kronedække på tyndingsarealet.
- Der må forekomme lysstilling for at skabe tydelige skovbryn eller for at skabe små lysninger.
- Der er forbud mod gødskning og anvendelse af pesticider.

Stk. 3. Den naturnære skovdrift skal sikre en varieret skov med mange arter af hjemmehørende træer i forskellige aldre, herunder gamle og særprægede træer, og med en rig og varieret bundvegetation samt bevarelse af dødt ved.

Øvrige skovarealer

Stk. 4. På arealer angivet med signaturen "øvrige skov" på kortbilag 2, skal der efter afdrift genplantes med blandskov af hjemmehørende arter, dog max. 40 % nåletræer. Rødgran betragtes som hjemmehørende. Dødt ved må ikke fjernes. Fredningen er ikke til hinder for at undlade at genplante skov, således, at arealer overgår til lysåben natur.

Ny lysåben natur

Stk. 5. Arealer angivet på kortbilag 2 med signaturen "ny lysåben natur" skal efter afdrift, senest ved almindelig omdriftsalder, konverteres til overvejende lysåben natur som indlandsklippe, hede og overdrev.

Stk. 6. Undtaget for kravet i stk. 5 er del-arealer, hvor der er udviklet skovnaturtyper og/eller levesteder for arter på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, og hvor konvertering derfor vil være i strid med Natura 2000-planens målsætninger. Ligeledes undtaget er arealer, der indeholder levesteder for andre sjældne og/eller truede arter, og hvor hensynet til disse ifølge plejemyndigheden bør prioriteres højere end konverteringen til lysåben natur.

Nye lysåbne naturarealer, lysåben habitatnatur og arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3

Stk. 7. Arealer angivet på kortbilag 2 med signaturen "ny lysåben natur" skal udvikles til overvejende lysåben natur og sammen med arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 og/eller som er kortlagt som lysåben habitatnatur, skal de fastholdes som lysåben natur, jf. dog stk. 6.

Stk. 8. Arealerne må ikke omlægges, tilplantes, jordbearbejdes og tilsås medmindre, det sker som led i en plejeplans indsatser for at fremme biodiversiteten og efter tilladelse fra tilsynsmyndigheden.

Stk. 9. Arealerne må ikke gødskes, kalkes eller behandles med pesticider.

Generelt for arealerne

Stk. 10. Ikke-hjemmehørende arter må til enhver tid udtages/fjernes.

Stk. 11. Fredningen er ikke til hinder for, at arealerne kan overgå til driftsformer, hvor der tages yderligere biodiversitetshensyn, herunder f.eks. græsning med kreaturer og heste.

Stk. 12. Fredningen er ikke til hinder for tilplantning i private haver. Arealerne er markeret på fredningskortet (bilag 1) med signatur "hus med have og gårdspladsareal".

Fortidsminder

Stk.13. Plejemyndigheden udfører pleje, herunder rydning af vegetation, af Gamleborg, beliggende matr.nre. 149h og 149k Hovedejerlavet, Ibsker efter reglerne i den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fortidsminder (nugældende BEK nr. 1514 af 14. december 2006), og efter inddragelse af Bornholms Museum, således, at fortidsmindet bevares og fremstår tydeligt i landskabet.

§ 5 Bebyggelse

Stk. 1. Der må ikke opføres ny selvstændig bebyggelse, herunder skure, boder, jagthytter, transformerstationer og lignende.

Stk. 2. Der må ikke opføres legeredskaber, terrasser, drivhuse og andre faste indretninger uden tilknytning til den eksisterende bebyggelse. Sådanne konstruktioner kan opføres på arealer som er omfattet af fredningskortets signatur "hus med have og gårdspladsareal".

Stk. 3. Der må ikke opføres bure og bygninger til pelsdyr-, svine- eller fjerkræsfarme, fasanerier, dambrug, rideskoler, ridehaller, stutierier, hestepensioner, drivhusgartnerier, planteskoler, frugtplantager eller koloni- og nyttehaver.

Stk. 4. Uden for have- og gårdspladsarealer må der ikke anbringes campingvogne eller lignende.

Stk. 5. Tilbygning til og udvendig ombygning af eksisterende bygninger kræver tilladelse af fredningsnævnet med hensyn til størrelse samt udformning, inkl. materiale- og farvevalg.

Stk. 6. Bygninger som er nødvendige for landbrugsdriften kan opføres i tilknytning til eksisterende bebyggelse efter forudgående godkendelse af Fredningsnævnet for så vidt angår byggeriets udformning, størrelse og placering.

Stk. 7. Fredningen er ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure for får, kreaturer og lignende efter Fredningsnævnets godkendelse af udformning, størrelse og placering.

Stk. 8. Fredningen er ikke til hinder for midlertidig anbringelse af skurvogne eller skure, der i kortere perioder er nødvendige for skovdrift eller naturpleje (max. 6 uger).

Stk. 9. Fredningen er ikke til hinder for opførelse af enkelte shelters hvis offentligheden får adgang til dem og således at der ikke sker en kommerciel udnyttelse af udlån af shelters. Opførelse af shelters kræver fredningsnævnets godkendelse hvad angår materiale, størrelse og placering.

§ 6 Faste konstruktioner og anlæg

Stk. 1. Faste anlæg og konstruktioner, som f.eks. tårne, vindmøller, tankanlæg, transformerstationer, solcelleparker og master, må ikke etableres inden for fredningsområdet, og der må ikke føres luftledninger over arealerne. Der må kun etableres sædvanlig nedadrettet belysning og kun i tilknytning til boliger og driftsbygninger.

Stk. 3. Etablering af sportsanlæg som golfbaner, skydebaner, motorbaner, ridebaner og landingsbaner for fly og helikoptere m.m. er ikke tilladt. Det er heller ikke tilladt at etablere klatrebaner, glampingtelte og lign.

Stk. 4. Fredningen er ikke til hinder for hegning af hele eller dele af fredningsområdet til naturplejeformål. Opsætning af hegn må ikke begrænse offentlighedens adgang efter naturbeskyttelsesloven. Hegn skal være almindelige landbrugshegn (trådhegn) til husdyr. Sædvanlige hegn omkring nyplantninger er tilladt såfremt disse fjernes igen inden 12 år efter opsætning.

Stk. 5. Der må opsættes informationstavler til formidling af fredningen på foranledning af plejemyndigheden.

Stk. 6. Der må ikke opsættes bistader.

Stk. 7. Der må ikke anlægges nye veje. Almindelig vedligeholdelse af mark- og skovveje med eksempelvis sten eller grus er tilladt.

Stk. 8. Nye stier må anlægges i overensstemmelse med fredningskortet. Herudover kan nye stier anlægges med Fredningsnævnets godkendelse efter aftale med lodsejere.

Stk. 9. Der må ikke etableres nye grøfter eller dræn. Plejemyndigheden kan dog i særlige tilfælde godkende nye grøfter eller dræn, hvis formålet er at muliggøre naturpleje, eller hvis det er nødvendigt for opretholdelse af udlagte veje og stier.

Stk. 10. Fredningen er ikke til hinder for etablering af de nødvendige foranstaltninger i forbindelse med pleje, anlæg af stier mv., f.eks. stenter, drikkeanlæg, fangfolde og lignende.

§ 7 Terrænændringer mv.

Stk. 1. Der må ikke foretages terrænændringer. Der må ikke fyldes op, graves af eller planeres. Råstofferne må ikke udvindes, heller ikke til eget brug. Undtaget herfra er dog to eksisterende råstofområder, jf. særlig angivelse på fredningskortet. Dog kan terrænændringer ske som led i naturgenopretning.

Stk. 2. Undtaget fra forbuddet i stk. 1 er mindre terrænændringer i private haver.

Stk. 3. Fredningen er ikke til hinder for arkæologiske udgravninger i området efter fredningsnævnets godkendelse.

§ 8 Offentlighedens adgang

Stk. 1. Offentlighedens adgangs- og opholdsret i området følger af de almindelige bestemmelser i gældende love, og eksisterende veje og stier er således åbne for offentlighedens færdsel til fods eller cykel, jf. naturbeskyttelseslovens bestemmelser.

Stk. 2. På de på kortbilag 1 markerede arealer med fri fladefærdsel er der offentlig adgang på arealerne, og det er tilladt at tage ophold.

Stk. 3. Eksisterende stier, herunder de som er vist med særlig signatur på fredningskortet, må ikke nedlægges. Fredningsnævnet kan godkende, at stiers, vejes og markvejes nuværende tracé kan ændres, såfremt den samlede stiforbindelse gennem landskabet ikke afbrydes, og offentlighedens mulighed for at opleve det fredede område ikke forringes.

Stk. 4. Der udlægges nye stier som vist med særlig signatur på fredningskortet. Stierne kan etableres som trampespor eller slæde 1 meter brede stier. Plejemyndigheden skal inden for 2

år efter fredningens gennemførelse have etableret de på kortet viste nye stier. Yderligere stier, herunder ridestier, kan etableres af plejemyndigheden efter aftale med lodsejeren og efter fredningsnævnets godkendelse.

Stk. 5. Hvor adgang til de på fredningskortet angivne stier forhindres ved hegning af hensyn til græssende husdyr, skal stierne holdes åbne og tilgængelige for offentligheden med stenter, klaplåger, færister eller lignende, eller ved at føre stien udenom eller imellem foldene.

Stk. 6. Hunde skal føres i snor. Undtaget herfra er brugshunde i forbindelse med jagt.

Stk. 7. Plejemyndigheden sikrer, at stier som fremgår af fredningskortet, holdes åbne ved f.eks. slåning af spor, når dette er nødvendigt for at kunne erkende stierne i terrænet. Hvis det er nødvendigt for offentlighedens færdsel, må plejemyndigheden udlægge spang, boardwalks og lign.m.m.

Stk. 8. Plejemyndigheden sikrer, at de stier som fremgår af fredningskortet, er afmærkede i terrænet og dermed synlige for publikum.

§ 9 Pleje og plejeplaner

Stk. 1. Plejemyndigheden, Bornholms Regionskommune, kan udføre pleje af de fredede arealer efter den til enhver tid gældende plejebekendtgørelse (nu BEK 924 af 27. juni 2016).

Stk. 2. Plejemyndigheden udarbejder en plejeplan over det fredede område senest 2 år efter fredningens gennemførelse med efterfølgende revision hvert 5.-10. år. Plejeplanen skal være koordineret med den gældende Natura 2000-plan.

Stk. 3. Plejeplanen skal redegøre for natur-, landskabs- og fortidsmindeplejeforanstaltninger og kan f.eks. indeholde foranstaltninger som rydninger, afgræsning, høslæt m.v. med henblik på at sikre, at de lysåbne arealer, fortidsminder og sprækkedale holdes åbne samt at eksisterende beplantning kan fjernes, nedskæres m.v. Plejen kan desuden indeholde foranstaltninger som skal sikre bedre levebetingelser for sjældne og/eller truede arter, f.eks. ved at skabe lysbrønde i tæt skov, også i de ekstensivt drevne dele, hvis dette har afgørende betydning for den/de arter, som plejen sigter mod at forbedre levebetingelserne for.

Stk. 4. Ved træfældning, jf. stk. 3, tilfalder det fældede træ ejeren, såfremt det fjernes inden en af plejemyndigheden fastsat frist. Ejeren kan ikke stille krav om opskæring, sammenkørsel af fældet træ eller kørsel til fast vej.

§ 10 Retningslinjer for plejen

Stk. 1. Plejen skal tilrettelægges således, at den opfylder fredningens formål om at bevare og forbedre naturværdierne og øge biodiversiteten samt for at sikre og forbedre de landskabelige og kulturhistoriske værdier i området.

Stk. 2. Pleje af skov, overdrev, indlandsklipper, heder, enge, moser og søer skal bevare og fremme plantesamfund med arter, der er karakteristiske for naturtyperne, samt i videst muligt omfang fremme et rigt og varieret dyreliv. Plejen skal i særlig grad tage sigte på bevaring af sårbare og sjældne arter.

Stk. 3. Arter der er angivet på Naturstyrelsens Sortliste som invasive, kan bekæmpes over alt inden for fredningsområdet. Såfremt lodsejer ikke foretager nødvendig bekæmpelse, gennemfører plejemyndigheden så vidt muligt den fornødne bekæmpelse.

Stk. 4. Græsning skal som udgangspunkt være ekstensiv, og der må som udgangspunkt ikke tilskuds fodres på lysåbne naturarealer inden for fredningen. Opstår der behov for tilskuds fodring kan plejemyndigheden anvise hvor på en ejendom tilskuds fodring må finde sted, så næringsstoffølsomme områder friholdes. Fredningen er ikke til hinder for skovgræsning.

Stk. 5. Fredningen er ikke til hinder for anbringelse af sædvanlige læskure til græssende dyr efter fredningsnævnets godkendelse af udformning, størrelse og placering.

§ 11 Naturgenopretning

Stk. 1. Fredningen er ikke til hinder for, at der kan ske naturgenopretning eller genskabelse af den naturlige hydrologi i et område, efter nærmere beskrivelse i en plejeplan.

Stk. 2. På længere sigt er fredningen ikke til hinder for tiltag der genopretter en selvforvaltende natur med fri dynamik og naturlige processer efter en samlet plan og med fredningsnævnets tilladelse.

§ 12 Jagt

Stk. 1. På arealerne markeret med særlig signatur på fredningskortet er enkeltmandsjagt ikke tilladt. Jagten må kun drives af en jagtforening og jagt må ikke afholdes i perioden 1. marts til hare- eller råvildtjagten går ind om efteråret.

Stk. 2. På øvrige arealer er jagt tilladt i overensstemmelse med den til enhver tid gældende lov om jagt og vildtforvaltning.

§ 13 Særbestemmelser

Stk. 1. Fredningen er ikke til hinder for fortsat drift af Paradisbakkerne Skovbegravelsesplads på matrikel nr. 149i Hovedejerlavet, Ibsker.

Stk. 2. Plejemyndigheden etablerer senest 2 år efter fredningens endelige vedtagelse en parkeringsplads på 400 kvadratmeter på matr.nr. 149aq Hovedejerlavet, Ibsker som angivet på fredningskortet.

§ 14 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke vil stride mod fredningens formål, jf. Naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

§ 15 Retsvirkning

Med Fredningsnævnets offentlige bekendtgørelse af sagens rejsning, jf. Naturbeskyttelseslovens § 37, får bestemmelserne for de skovarealer, der i henhold til § 4 udlægges til naturnær skovdrift samt øvrige skovarealer, retsvirkning jf. § 37, stk. 3 i samme lov. Således skal skovdrift på arealerne, der på kortbilag 2 til fredningsforslaget er angivet med signaturen "naturnær skovdrift", holdes inden for rammerne af § 4, stk. 2 og 3. Ligeledes

skal skovdrift på arealerne, der på kortbilag 2 er angivet med signaturen "øvrige skov", holdes inden for rammerne af § 4, stk. 4.

§ 16 Ophævelse af eksisterende fredninger

Følgende fredninger og deklarerationer ophæves:

- Fredningen af Paradisbakkerne af 24. november 1932 (reg.nr. 00360.00)
- Deklaration af 20. oktober 1934, tinglyst på matr.nr. 51a Hovedejerlavet, Ibsker m.fl.
- Deklaration af 21. august 1973, tinglyst på matr.nr. 51a Hovedejerlavet, Ibsker m.fl.

Litteraturliste

[Aarhus Universitet 2021. Danmarks biodiversitet 2020. Tilstand og udvikling. Videnskabelig rapport nr. 465.](#)

[Aarhus Universitet 2023. Opdatering af: Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV.](#)

[Biodiversitetskortet](#)

Bornholms Regionskommune. [Folder 2009.](#)

Caspersen, Ole Hjorth: *Paradisbakkerne* i *Den Store Danske* på lex.dk. Hentet 9. maj 2023 fra <https://denstoredanske.lex.dk/Paradisbakkerne>

Danmarks Natur bind 1. 1967. Landskabernes opståen.

[Den Danske Rødliste 2019.](#) Aarhus Universitet.

De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland. [Rokkestenen.](#)

Dofbasen.dk/danmarksfugle

Geologisk Museum, 1977. [Geologi på Bornholm](#)

Heilmann-Clausen, J., Bruun, H.H., Højgård Petersen, A., Riis-Hansen, R. og Rahbek, C. 2021. Forvaltning af biodiversitet i dyrket skov.

[Københavns Universitet 2016. Bevarelse af biodiversiteten i de danske skove.](#)

Miljøministeriet, 2021. [Natura 2000-basisanalyse 2022-2027](#), revideret udgave. Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne.

Naturbasen.dk

[NOVANA. Aarhus Universitet. Padde og krybdyr.](#)

VARV 1977. Geologi på Bornholm. VARV Ekskursionsfører nr. 1.

367 ture i Bornholms Natur. [Paradisbakkerne – Klint \(140\).](#)

367 ture i Bornholms Natur. [Paradisbakkerne – Gamleborg \(147\).](#)

367 ture i Bornholms Natur. [Midterpilt \(149\)](#)

Bilag 1, areal-og lodsejerliste. Paradisbakkerne

Lb. Nr.:	Matr.nr.: Ejerlav:	Ønskes fredet:		NBL 's bestemmelser om:			Sti/vej		Den 20-03-2024	
		Ca.ha.	Antal lodder	Fortids- minder § 18- ca.ha	§3 Søer, moser, enge, overdrev, strandenge, hede, vandløb, ca.ha	Fred-skov ca. ha	Tidl. Fredet	Ny - meter		Eksiste- rende - meter
1	80	2,51		0	2,40	0,00	0,00	0	0	Landbrugsejendom Landbrugsejendom Landbrugsejendom Landbrugsejendom
	149af	3,51		0	2,05	0,94	0,00	0	0	
	148	1,47		0	1,14	0,28	0,00	0	0	
	149ac	3,63		0	1,27	2,38	0,00	0	0	
Samlet	Hovedejerlavet, Ibsker	11,11		0	6,85	3,59	0,00	0	0	
2	146	1,57		0	1,19	0,00	0,00	0	0	Landbrugsejendom Landbrugsejendom
	149ad	0,90		0	0,24	0,00	0,00	0	0	
Samlet	Hovedejerlavet, Ibsker	2,47		0	1,43	0,00	0,00	0	0	
3	79e	6,17		0	0,83	4,81	0,00	0	0	Landbrugsejendom
Samlet	Hovedejerlavet, Ibsker	6,17		0	0,83	4,81	0,00	0	0	
4	149ah	0,18		0	0,00	0,00	0,00	0	0	0
	Hovedejerlavet, Ibsker									
Samlet		0,18		0	0,00	0,00	0,00	0	0	
5	149br	0,60		0	0,10	0,00	0,00	0	0	0
	Hovedejerlavet, Ibsker									
Samlet		0,60		0	0,10	0,00	0,00	0	0	

Lb. Nr.:	Matr.nr.: Ejerlav:	Ønskes fredet:	NBL's bestemmelser om:		Sti/vej		Den 20-03-2024		
6	149d	14,32	0	0,14	14,32	0,00	0	Landbrug uden beboelse	
	45b	1,89	0	0,00	1,89	0,00	0	Landbrug uden beboelse	
	45f	1,02	0	0,00	1,02	0,00	0	Landbrug uden beboelse	
Samlet	Hovedejerlavet, Ibsker	17,22	0	0,14	17,22	0,00	0		
7	149bb	6,36	0	0,20	0,00	0,00	0	Sommerhus	
	149bu	0,11	0	0,00	0,00	0,00	0		
	49a	12,73	0	0,07	12,39	0,00	0	Landbrugsejendom	
	Samlet	Hovedejerlavet, Ibsker	19,20	0	0,27	12,39	0,00	0	
	8	149p	7,01	0	0,00	0,00	0,00	0	0
149q		6,14	0	0,00	0,00	0,00	0	0	
149s		4,99	0	3,77	0,00	4,54	0	135	
149o		10,25	0	9,90	0,00	10,25	0	1.050	
149n		14,58	0	5,44	0,00	5,24	0	822	
149ø		8,45	0	0,00	0,00	0,00	0	812	
149æ		24,86	2	1,01	0,00	2,41	0	1.745	
149z		15,36	1	0,13	0,00	4,66	0	875	
149am		20,00	0	1,63	0,00	4,14	0	795	
149aæ		31,16	0	15,00	0,00	17,33	0	1.340	
149l		31,13	0	0,00	0,00	0,01	0	974	
149ap		15,27	0	0,00	0,00	0,00	0	0	
149aq		15,85	0	0,10	0,00	0,00	0	0	
149at		0,19	0	0,00	0,00	0,00	0	0	
149as		7,56	0	0,00	0,00	0,00	0	0	
149ar		9,25	0	0,01	0,00	0,00	0	0	
149i		9,71	2	0,00	0,00	0,00	0	552	
149bt		3,42	1	0,00	0,00	0,00	0	135	
149au		6,31	0	0,22	0,00	0,00	0	150	
149an	28,95	0	0,16	0,00	0,00	0	959		
149ao	12,81	0	1,66	0,00	4,91	0	1.011		
Samlet	Hovedejerlavet, Ibsker	283,24	6	39,01	0,00	53,48	0	11.355	
9	48a	1,35	0	0,33	0,00	0,00	0	Landbrugsejendom	
	149e	2,78	0	0,22	0,00	0,00	0	Landbrugsejendom	
Samlet	Hovedejerlavet, Ibsker	4,13	0	0,55	0,00	0,00	0		
10	59a	3,41	1	0,00	3,40	0,00	0	Landbrugsejendom	
	149k	17,88	0	0,10	17,88	0,00	0	Landbrugsejendom	
Samlet	Hovedejerlavet, Ibsker	21,29	1	0,10	21,28	0,00	0		

Lb. Nr.:	Matr.nr.: Ejerlav:	Ønskes fredet:	NBL's bestemmelser		Sti/vej		Den 20-03-2024			
			om:							
11	44a Hovedejerlavet, Ibsker	12,77	del ad 1	2	0,03	12,76	0,00	0	749	Landbrugsejendom
Samlet		12,77		2	0,03	12,76	0,00	0	749	
12	149bh 149bg 73c 71 72 Hovedejerlavet, Ibsker	6,43 1,65 7,70 1,25 1,86		0 0 0 0 0	0,00 0,00 1,31 1,25 1,61	6,43 1,65 0,00 1,24 1,45	0,00 0,00 0,00 0,00 0,00	0 0 8 0 0	693 185 0 0 0	Landbrugsejendom Landbrugsejendom Landbrugsejendom Landbrugsejendom Landbrugsejendom
Samlet		18,89		0	4,18	10,77	0,00	8	878	
13	43a Hovedejerlavet, Ibsker	14,05		0	0,07	14,04	0,01	0	761	Landbrugsejendom
Samlet		14,05		0	0,07	14,04	0,01	0	761	
14	149bl 149aø 42f Hovedejerlavet, Ibsker	3,87 11,44 3,06		0 0 0	0,00 0,77 0,00	0,00 0,00 0,00	0,00 0,00 0,00	0 0 0	203 1.291 408	Landbrugsejendom Landbrugsejendom Landbrugsejendom
Samlet		18,37		0	0,77	0,00	0,00	0	1.902	
15	149bk Hovedejerlavet, Ibsker	5,31		0	0,00	5,31	0,00	0	119	0
Samlet		5,31		0	0,00	5,31	0,00	0	119	
16	149bm Hovedejerlavet, Ibsker	3,61		0	0,00	0,00	0,00	0	76	Landbrugsejendom
Samlet		3,61		0	0,00	0,00	0,00	0	76	
17	73a Hovedejerlavet, Ibsker	3,16		0	0,67	0,00	0,00	0	0	Landbrugsejendom
Samlet		3,16		0	0,67	0,00	0,00	0	0	
18	73b 7000aæ Hovedejerlavet, Ibsker 7000aæ Bodlisker	0,15 0,20 0,16		0 0 0	0,00 0,00 0,00	0,00 0,00 0,00	0,00 0,00 0,00	7 0 0	0 454 249	0 0 0
Samlet		0,51		0	0,00	0,00	0,00	7	704	

Lb. Nr.:	Matr.nr.: Ejerlav:	Ønskes fredet:	NBL's bestemmelser			Sti/vej		Den 20-03-2024		
			om:							
19	57 149x Hovedejerlavet, Ibsker	1,80 6,73	Del af 1	0	0,00	1,28	0,00	19	0	Landbrugsejendom
				0	0,20	6,73	0,00	0	392	Landbrugsejendom
Samlet		8,53		0	0,20	8,01	0,00	19	392	
20	40b 40a 149az Hovedejerlavet, Ibsker	2,64 1,62 16,47	Del af 1 Del af 1	0	0,60	2,60	0,00	25	0	Landbrugsejendom
				0	0,26	1,22	0,00	0	0	Landbrugsejendom
				0	1,20	8,95	0,00	764	0	Landbrugsejendom
Samlet				0	2,06	12,77	0,00	789	0	
21	149ay 39a 39b Hovedejerlavet, Ibsker	18,67 3,36 0,64	Del af 1	0	0,00	18,67	0,00	219	477	Landbrugsejendom
				0	0,07	3,17	0,00	447	250	Landbrugsejendom
				0	0,00	0,64	0,00	110	0	Landbrugsejendom
Samlet		22,67		0	0,07	22,47	0,00	777	727	
22	149r Hovedejerlavet, Ibsker	5,86		0	0,00	5,86	5,86	0	419	0
Samlet		5,86		0	0,00	5,86	5,86	0	419	
23	149g 149bo Hovedejerlavet, Ibsker	17,99 3,67		0	0,46	17,99	17,98	0	1.076	0
				0	0,04	3,67	3,67	0	374	0
Samlet		21,66		0	0,50	21,66	21,65	0	1.450	
24	51k 51a 149bn Hovedejerlavet, Ibsker	9,10 0,21 0,83	Del af 1	0	1,45	9,10	8,02	581	228	Landbrugsejendom
				0	0,18	0,00	0,00	0	0	Landbrugsejendom
				0	0,01	0,83	0,00	0	168	Landbrugsejendom
Samlet		10,14		0	1,63	9,93	8,02	581	396	
25	38a Hovedejerlavet, Ibsker	0,23	Del af 1	0	0,00	0,23	0,00	0	0	0
Samlet		0,23		0	0,00	0,23	0,00	0	0	

Lb. Nr.:	Matr.nr.: Ejerlav:	Ønskes fredet:	NBL's bestemmelser		Sti/vej		Den 20-03-2024		
			om:						
26	149bs	0,10	0	0,00	0,10	0,00	0	0	Landbrugsejendom Landbrugsejendom Landbrugsejendom
	149m	9,64	0	0,38	9,64	0,00	0	429	
	65a	2,43	0	0,19	2,35	0,00	0	223	
Samlet	Hovedejerlavet, Ibsker	12,17	0	0,57	12,09	0,00	0	652	
27	149be	6,23	0	0,00	6,23	6,22	0	284	0
	149ax	4,20	0	0,28	4,20	0,03	0	220	0
Samlet	Hovedejerlavet, Ibsker	10,43	0	0,28	10,43	6,25	0	503	
28	149bd	0,93	0	0,00	0,00	0,00	0	52	0
Samlet	Hovedejerlavet, Ibsker	0,93	0	0,00	0,00	0,00	0	52	
29	149bc	2,80	0	0,00	2,80	0,04	0	217	
Samlet	Hovedejerlavet, Ibsker	2,80	0	0,00	2,80	0,04	0	217	Landbrugsejendom
30	149y	6,00	0	0,52	6,00	0,00	0	467	
Samlet	Hovedejerlavet, Ibsker	6,00	0	0,52	6,00	0,00	0	467	Landbrugsejendom
31	149t	4,63	0	0,13	4,63	0,01	0	514	
Samlet	Hovedejerlavet, Ibsker	4,63	0	0,13	4,63	0,01	0	514	Landbrugsejendom
32	149v	6,47	0	0,00	6,47	0,00	0	747	0
Samlet	Hovedejerlavet, Ibsker	6,47	0	0,00	6,47	0,00	0	747	
33	149u	6,90	0	0,00	6,90	0,00	0	139	
Samlet	Hovedejerlavet, Ibsker	6,90	0	0,00	6,90	0,00	0	139	Landbrug uden beboelse
Samlet		6,90	0	0,00	6,90	0,00	0	139	

Lb. Nr.:	Matr.nr.: Ejerlav:	Ønskes fredet:		NBL's bestemmelser om:		Sti/vej		Den 20-03-2024		
			Del af 1							
34	149h 52a Hovedejerlavet, Ibsker	10,51 5,42		2 0	0,65 0,22	10,51 3,70	0,00 0,00	0 0	639 145	Landbrugsejendom Landbrugsejendom
Samlet		15,93		2	0,86	14,21	0,00	0	785	
35	150 149ak Hovedejerlavet, Ibsker	1,42 1,99		0 1	1,28 1,07	0,00 0,00	0,00 0,00	0 0	0 70	Landbrugsejendom Landbrugsejendom
Samlet		3,41		1	2,35	0,00	0,00	0	70	
36	124 240bd Bodlisker	7,39 0,39		0 0	6,01 0,00	0,00 0,00	0,00 0,00	0 0	320 37	Landbrugsejendom Landbrugsejendom
Samlet		7,78		0	6,01	0,00	0,00	0	358	
37	240bb 240v Bodlisker	0,75 2,21		0 0	0,00 0,00	0,00 0,00	0,00 0,00	0 0	56 0	Landbrugsejendom Landbrugsejendom
Samlet		2,95		0	0,00	0,00	0,00	0	56	
38	240t 240u Bodlisker	6,30 5,61		0 0	0,00 0,00	6,30 5,61	0,00 0,00	0 0	4 0	Landbrugsejendom Landbrugsejendom
Samlet		11,91		0	0,00	11,91	0,00	0	4	
39	240s Bodlisker	10,78		0	0,00	10,78	0,00	0	0	0
Samlet		10,78		0	0,00	10,78	0,00	0	0	
40	203 Bodlisker	5,79		0	0,00	5,79	0,00	0	0	Landbrugsejendom
Samlet		5,79		0	0,00	5,79	0,00	0	0	
41	202a Bodlisker	0,53		0	0,00	0,00	0,00	0	0	Landbrug uden beboelse
Samlet		0,53		0	0,00	0,00	0,00	0	0	
	I alt ha	642		12	70	275	95	2.181	24.491	

Bilag 2

Dato: 6. februar 2024

Til: Miljøstyrelsen og Bornholms Regionskommune

Budgetoverslag for forslag om fredning af Paradisbakkerne

Danmarks Naturfredningsforening rejser om kort tid fredningssag for Paradisbakkerne i Bornholms Regionskommune. I henhold til Naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 5 skal et fredningsforslag ledsages af et overslag over de forventede omkostninger, der knytter sig til gennemførelsen af forslaget.

Af "Vejledning om de nye fredningsbestemmelser i naturbeskyttelsesloven" (<https://mst.dk/media/147602/vejledning-om-de-nye-fredningsbestemmelser-i-nbl.pdf>), fremgår, at "Myndighederne skal gennemgå budgetoverslaget med henblik på at vurdere, om det samlede overslag over omkostningerne ved at gennemføre fredningen er realistisk, herunder om det er baseret på et rimeligt grundlag. Myndighederne bør endvidere tilkendegive, hvis de på baggrund af budgetoverslaget vurderer, at der er en klar uoverensstemmelse imellem det, der opnås med fredningen og de omkostninger, fredningen medfører. Myndighedernes skal derimod ikke på dette indledende stadium af fredningssagen forholde sig mere detaljeret til den forventede størrelse af erstatningen m.v. eller til, om myndigheden kan støtte en gennemførelse af fredningen med det foreslåede indhold. En stillingtagen til disse forhold skal som hidtil først fremføres i forbindelse med behandlingen af fredningssagen i fredningsnævn og Naturklagenævnet" (nu Miljø- og Fødevareklagenævnet).

Fredningsforslaget omfatter i alt ca. 642 ha fordelt på 41 ejendomme med i alt 47 lodsejere. Der er 0,5 ha offentligt ejede arealer inden for fredningsområdet, primært vejmatriler.

Hele fredningsområdet ligger inden for Natura 2000-område nr. 186, Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne. Området fremstår som en mosaik af skov og lysåbne naturområder, og således er en stor del af området fredskov, omfattet af eksisterende fredninger og/eller naturbeskyttelseslovens § 3, ligesom en række arealer er kortlagt som skovhabitatnatur eller lysåbne habitatnaturtyper.

I fredningsforslaget foreslås tre typer af udpegninger, der har betydning for den fremtidige drift: "naturnær skovdrift", "ny lysåben natur" samt "øvrige skov".

Udpegningen af områder til "naturnær skovdrift" tager udgangspunkt i de dele af skovene, hvor driften allerede er forholdsvis ekstensiv, og hvor der er kortlagt en større andel skovhabitatnatur. På baggrund af afgørelse fra Natur- og Miljøklagenævnet nr. 520-00013 om Svartingedalen er taksten for "naturnær skovdrift" angivet til kr. 10.000 pr. ha. Der vurderes at være tale om sammenlignelige forhold i Svartingedalen, både hvad angår indholdet af fredningsbestemmelsen om naturnær skovdrift samt arealernes beskaffenhed.

Udpegningen af områder til "ny lysåben natur" tager udgangspunkt i allerede fredede områder (fredning fra 1932), hvor der jævnfør fredningsbestemmelserne ikke må genplantes. I budgetoverslaget sondres der mellem arealer, der er omfattet af gældende fredning, og

arealer, der ikke er. Taksten for den fremtidige konvertering af disse arealer til overvejende lysåbne naturområder, tager udgangspunkt i Miljø- og Fødevareklagenævnets praksis om at der ikke ydes grundtakst for arealer inden for tidligere fredede områder samt at den gældende fredning forbyder genplantning. Taksten for de øvrige arealer til ny lysåben natur er fastsat med henvisning til afgørelse om fredning af Læsten Bakker, hvor der blev fastsat en erstatning på kr. 15.000 for fjernelse af skov og overgang til vedvarende græsning (NKN-111-00005). Samtidig er der lagt vægt på arealernes beskaffenhed, herunder klippegrund, kuperet terræn og den langvarige tilstand som skovareal, altså ikke i øvrigt dyrkbar jord. Desuden har det indgået i overvejelserne, at områderne fortsat vil være egnede til jagt.

Udpegningen "øvrige skov" består af de resterende skovbevoksede arealer og/eller fredskovsarealer. På disse arealer kan den hidtidige drift fortsætte, men med krav om, at der efter afdrift kun må genplantes blandskov med hjemmehørende arter og maksimalt 40 % nåletræer, og dødt ved skal efterlades. Taksten er fastsat med henvisning til Naturklagenævnets afgørelse om fredning af Læsten Bakker, hvor erstatningen for konvertering af nål til løv var kr. 4.000 pr. ha. I Paradisbakkerne er der dog for disse "øvrige skov"-arealer langt overvejende tale om arealer med nåletræ, hvorfor fredningsbestemmelsen kan synes at udgøre en større begrænsning i driften da max. 40 % må være nål, på trods af at driften kan fortsætte således, at renafdrift f.eks. fortsat er tilladt. Taksten er i budgetoverslaget derfor skønnet til kr. 5.000 pr. ha.

Det skønnes, at der ikke skal udbetales erstatning for fri fladefærdsel på en del af arealerne, jf. fredningskortet, eftersom det allerede følger af eksisterende fredning og fredningslignende deklARATION, at der er fri fladefærdsel.

Fredningsbestemmelserne indebærer ikke begrænsninger i jagt.

Nedenfor angives et overslag over forventelige fredningererstatninger for fredningsområdet som helhed.

For området som helhed:

Areal (ha)	Regulering	Skønnet erstatning (kr./ha)	Sammenholdt med klagenævnets afgørelser	Bemærkninger	Skønnet erstatning i alt kr.
202	Grundtakst	3.800	Klagenævnets praksis		767.600
70	§ 3-beskyttede arealer og lysåbne arealer kortlagt som lysåben habitatnatur	0	Klagenævnets faste praksis		0
275	Fredskovspligtige arealer	0	Klagenævnets faste praksis	Der ydes ikke grundtakst for fredskovspligtige arealer	0
98	Arealer inden for eksisterende fredninger	0	Klagenævnets faste praksis		0
	Arealer inden for fortidsminde-		Klagenævnets faste praksis	1/2 grundtakst	

12	beskyttelseslinje (NBL § 18)	1.900			22.800
133	Naturnær skovdrift	10.000	NMK-520-00013 Svartingedalen.		1.330.000
27	Ny lysåben natur, jf. § 4, stk. 6, beliggende inden for eksisterende fredning	0	Klagenævnets faste praksis	I henhold til den eksisterende fredning "Paradisbakkerne" fra 1932 må arealerne ikke genplantes. Fredningen sætter således ikke yderligere begrænsning	0
8	Ny lysåben natur, jf. § 4, stk. 6, som ikke ligger inden for eksisterende fredning	15.000	NKN-111-00005 Læsten Bakker	Der er lagt vægt på arealernes beskaffenhed, herunder klippegrund, kuperet terræn og den langvarige tilstand som skovareal, altså ikke i øvrigt dyrkbar jord. Desuden har det indgået i overvejelserne, at områderne fortsat vil være egnede til jagt.	120.000
364	Øvrige skovarealer, jf. § 4, stk. 5	5.000	NKN-111-00005 Læsten Bakker	Der må fortsat drives intensiv skovdrift, dog med den begrænsning, at det skal være hjemmehørende arter, max. 40 % nål og dødt ved skal efterlades.	1.820.000
2181 m	Ny sti	60 kr./lbm	Klagenævnets faste praksis	Ny trampesti i tidligere trace	130.860
24.492 m	Eksisterende sti	15 kr./lbm	Klagenævnets faste praksis		367.380
400 m ²	Parkeringsareal	50.000		Arealet kan ikke længere anvendes til dyrkning, jagt mm.	2.000
1,62	Umatrikuleret areal	0			0
I alt:					4.560.640

Bilag 3

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

Danmarks Naturfredningsforening
Att.: Lena Bau
lena@dn.dk

Landskab og Skov
J.nr. 2024 - 11400
Ref. ANPIF
Den 5. Marts 2024

Høringsvar vedr. budgetoverslag for Fredningsforslag for Paradisbakkerne på Bornholm, Bornholms Regionskommune

Danmarks Naturfredningsforening har med mail af 6. februar 2024 fremsendt et budgetoverslag for ovennævnte fredningsforslag med anmodning om Miljøstyrelsens bemærkninger, jf. naturbeskyttelseslovens § 36, stk. 5 og 6 med svarfrist senest den 5. marts 2024.

Miljøstyrelsen bemærker, at der, for så vidt angår ”øvrige skov” og ”naturnær skovdrift”, er tale om store arealer på henholdsvis 364 og 133 ha. Det kan derfor, på det foreliggende grundlag, være svært for styrelsen at vurdere, hvorvidt der i forbindelse med fastsættelse af erstatning er behov for yderligere inddeling af arealerne i forhold til eksempelvis beskaffenhed og tilgængelighed. Derudover giver budgetoverslaget ikke Miljøstyrelsen anledning til bemærkninger.

Miljøstyrelsen vil senere redegøre for sin holdning i øvrigt til fredningsforslaget i forbindelse med det offentlige møde, som fredningsnævnet afholder om fredningsforslaget.

Med venlig hilsen

Anette Pia Fischer
AC-medarbejder
+45 20 36 46 37
anpif@mst.dk

Myndighedsskema – bilag til fredningsnævnets screeningsafgørelse efter miljøvurderingslovens § 10.

Forslag til fredning af Paradisbakkerne i Bornholms Regionskommune

Ifølge §8, stk. 2 1-2 i lov om miljøvurdering af planer og programmer og konkrete projekter (LBK nr. 4 af 3. januar 2023) skal myndigheden vurdere, om planer og programmer omfattet af lovens § 8, stk. 1, og som kun fastlægger anvendelsen af mindre områder på lokalt plan eller angiver mindre ændringer i planer og programmer, kan få væsentlig indvirkning på miljøet, og der derfor skal udarbejdes en miljøvurdering.

Jf. orientering fra Miljøstyrelsen af 22. maj 2018 om reglerne for miljøvurdering af fredningsforslag, skal sagsrejsere vurdere, om forslaget er omfattet af miljøvurderingsreglerne samt tilvejebringe det faktuelle grundlag for miljøvurderingen. Det er fredningsnævnet, der forestår at sende materialet i høring samt at modtage høringssvar, og det er ligeledes fredningsnævnet, der på baggrund af det tilvejebragte materiale træffer afgørelse om miljøvurdering.

Sagsrejserne har vurderet, at fredningsforslaget er omfattet af lovens § 8, stk. 2 og har derfor foretaget en screening af de forventede miljøkonsekvenser som følge af fredningsforslaget. Screeningen er foretaget med udgangspunkt i kriterierne i bilag 3 til lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter, og vurderingen fremgår af nedenstående skema.

Det er fredningsnævnet, der jf. § 10 i miljøvurderingsloven træffer endelig afgørelse om hvorvidt der er krav om miljøvurdering eller ej på baggrund af oplysningerne i screeningskemaet.

Titel	Fredningsforslag for
Beskrivelse af fredningsforslaget	<p>Fredningsforslaget omfatter ca. 642 ha</p> <p>Fredningen har til formål,</p> <ul style="list-style-type: none"> • at bevare og forbedre naturværdierne og øge biodiversiteten, med særlig vægt på at skabe en mosaik af ekstensivt naturnær drevet skov med hjemmehørende arter og sammenhængende lysåbne naturområder som heder, overdrev, moser og enge, • at sikre og forbedre de landskabelige og kulturhistoriske værdier i området, • at sikre de geologiske interesser, • at medvirke til at sikre gunstig bevaringsstatus af arter og naturtyper, som Natura 2000-område nr. 186 er udpeget for, • at skabe grundlag for naturpleje, • at sikre og forbedre offentlighedens muligheder for at færdes i området ved etablering og fastholdelse af sammenhængende stisystemer

<p>Kort over området</p>		
<p>Ansvarlig myndighed</p>	<p>Fredningsnævnet for Bornholm</p> <p>Retten på Bornholm Damgade 4 A 3700 Rønne</p>	
<p>Sendes i høring hos</p>	<p>Miljøstyrelsen og Bornholms Regionskommune</p>	
<p>Omfatter fredningsforslaget forhold, der efter lovens § 8, stk. 1, nr. 1 og 2, betyder, at der skal udarbejdes miljørapport og -vurdering?:</p>		
<p>Er fredningsforslaget omfattet af lovens bilag 1 eller 2? (udgør rammen for fremtidige anlægstilladelser)</p>	<p>Nej</p>	<p>Forslaget udgør ikke rammen for fremtidige anlægstilladelser.</p>
<p>Medfører fredningsforslaget krav om miljøvurdering af virkning på et internationalt naturbeskyttelsesområde? (forventes at medføre</p>	<p>Nej</p>	<p>Området er beliggende i Natura 2000-området nr. 186 Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne. Fredningen får bl.a. til formål at bevare og forbedre naturværdierne, med særlig vægt på at skabe en mosaik af ekstensivt naturnær drevet skov med hjemmehørende arter og sammenhængende lysåbne naturområder</p>

<p>væsentlig påvirkning af natura 2000-områder)</p>		<p>som heder, overdrev, moser og enge, samt at medvirke til at sikre gunstig bevaringsstatus for udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Fredningen vil derfor direkte understøtte målsætningerne i Natura 2000-planen, men vil være underlagt rammerne i både Natura 2000-planer og tilhørende handleplaner.</p> <p>Fredningsforslaget indeholder ikke naturgenopretningsforslag eller lign. så som f.eks. en vandstandshævning, som vil kunne påvirke hele eller dele af områdets udpegningsgrundlag væsentligt og derved udløse krav om en konsekvensvurdering.</p> <p>Samlet set vurderes fredningsforslaget at have en neutral eller positiv effekt på Natura 2000-området. (Se væsentlighedsvurdering nederst i denne screening)</p>
---	--	--

Indvirkning på miljøet

Miljøparametre	Væsentlig betydning	Mindre betydning	Ingen betydning	Bemærkninger
<p>Fredningsforslagets indvirkning på eller relevans for anden planlægning, lovgivning, projekter og aktiviteter</p>			<p>X</p>	<p>Fredningen understøtter kommuneplanens udpegninger som bevaringsværdige landskaber, større sammenhængende landskaber, område med naturbeskyttelsesinteresser, økologiske forbindelser, værdifulde kulturmiljøer og geologiske bevaringsværdier.</p> <p>Der er inden for fredningsområdet udlagt to områder til råstofgraveområder. Fredningen stiller ikke krav til driften af disse områder, og forhindrer ikke yderligere indvinding af råstoffer.</p> <p>Der er ingen vedtagne eller planlagte</p>

				lokalplanområder inden for fredningsområdet.
Vurdering af fredningsforslagets miljømæssige indvirkning i forhold til størrelse, geografisk udbredelse og indbyrdes påvirkning			X	En stor del af fredningsområdet er allerede fredet og/eller omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 og/eller fredskov og er beliggende inden for Natura 2000. Fredningen vil derfor understøtte den eksisterende beskyttelse. Forslaget vurderes ikke at have miljømæssige indvirkninger på de nævnte forhold.
By- og kulturmiljø				
Bymiljø/bygninger			X	Paradisbakkerne udmærker sig bl.a. ved, at stort set hele området er ubebygget. Fredningen berører ikke bestående bymiljøer eller bevaringsværdige bygninger.
Fortidsminder			X	I den sydlige del af fredningsområdet ligger Gamleborg, der er udpeget som værdifuldt kulturmiljø. Gamleborg er en tilflugtsborg fra ældre jernalder. Desuden rummer fredningsområdet et andet fortidsminde i form af et skåltegn fra bronzealderen. Fredningen indeholder en bestemmelse om at plejemyndigheden skal udføre pleje af Gamleborg, i overensstemmelse med gældende bekendtgørelse, og således, at fortidsmindet bevares og fremstår tydeligt i landskabet. Fredningen får bl.a. til formål at sikre og forbedre de kulturhistoriske værdier i området, og vil derfor understøtte bevaringen af fortidsminderne.
Befolkningens sundhed/sikkerhed				
Handicappede og mobilitetshæmmede personer			X	Fredningen beskytter mod forringelse af eksisterende adgangs- og færdselsmuligheder og sikrer opretholdelsen af offentlig adgang.
Brand, eksplosion, giftpåvirkning			X	Fredningen giver ikke mulighed for anvendelse af området til aktiviteter, der kan give risiko for brandfare, eksplosion eller giftpåvirkning. Fredningen er dog ikke til hinder for, at der kan foretages kontrolleret afbrænding af hedearealer som led i naturpleje såfremt denne skønnes nødvendig og kan udføres efter gældende regler.

Forurening				
Jordforurening, håndtering og flytning			X	Ingen relevante forhold.
Vand				
Grundvandsforhold		X		Fredningen vil understøtte beskyttelsen af grundvandsinteresserne i området, da brug af pesticider forbydes i de dele af skovene, der skal drives naturnært.
Jord				
Jordbund og jordarealer			X	Ingen relevante forhold inden for fredningsområdet.
Luft				
Luftforurening og påvirkning af luftkvaliteten			X	Ingen relevante forhold inden for fredningsområdet.
Klima				
Klimatiske faktorer som drivhusgasser, klimatilpasning mv.		X		Fredningen vil have en neutral til positiv effekt på CO ₂ -emissionen, da skov lagrer CO ₂ . Løvtræsarter som bøg og eg vil binde mere CO ₂ på grund af den længere omdriftstid end nåletræ der efter skovning benyttes til flis eller anden brændsel. Med fredningen vil andelen af løvtræer på sigt blive større end nu.
Trafik				
Trafikafvikling/-belastning samt trafikstøj og trafiksikkerhed			X	Fredningen medfører ikke ændringer i adgangsveje, trafikafvikling eller eksisterende vejforløb.
Natur				
Internationale naturbeskyttelsesområder (Natura2000, Ramsar mv.)		X		Fredningen vurderes at være neutral eller positiv i forhold til Natura 2000-område nr. 186 "Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne". Fredningen sikrer området mod bebyggelse og andre anlæg, som ville kunne påvirke udpegningsgrundlaget væsentligt. Fredningen fastlægger ikke konkrete foranstaltninger, som vil kunne påvirke arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget væsentligt. Derimod tilvejebringer fredningen muligheden for at udarbejde en plejeplan under rammerne af Natura 2000-planlægningen i området, som derigennem vil understøtte målsætningerne i Natura 2000-planen. (se uddybende væsentlighedsvurdering nederst i denne afgørelse)
Sjældne, udryddelsestruede eller fredede dyr, planter eller				Fredningen får bl.a. til formål at bevare og forbedre områdets naturværdier og

naturtyper, herunder arter omfattet af habitatdirektivets bilag IV		X		<p>øge biodiversiteten, med særlig vægt på at skabe en mosaik af skov og lysåbne sammenhængende naturtyper.</p> <p>Samtidig skal plejen tilrettelægges således, at den i særlig grad skal tage sigte på bevaring af sårbare og sjældne arter. Fredningen vil derfor understøtte de særligt sjældne, udryddelsestruede eller fredede dyr og planter som bl.a. løvfrø, engperlemorsommerfugl og pyramide-læbeløs.</p>
Naturbeskyttelse (§3)		X		<p>Fredningen vil medføre en plejeret for Bornholms Regionskommune, og derved muligheden for at forhindre, at de beskyttede naturtyper forringes og vokser ud af beskyttelsen.</p> <p>Samtidig sikrer fredningen en udvidelse og sammenhæng mellem lysåbne naturtyper, hvorved robustheden øges.</p>
Spredningskorridorer/økologiske forbindelser		X		<p>Hele området er i dag en økologisk forbindelse, jf. kommuneplanen. Fredningen vil medvirke til at opretholde og forbedre områdets værdi som spredningskorridor/økologisk forbindelse, da fredningen sikrer bevarelse af naturværdierne og sikrer at naturværdierne på sigt forbedres.</p>
Landskab				
Bevaringsværdige landskaber, geologi, kystlandskaber mv.			X	<p>Fredningen vil understøtte de kultur- og naturlandskabsværdier, som Paradisbakkerne udgør i dag, og som har medført udpegning af området til bevaringsværdigt landskab. Således vil fredningen sikre, at området fastholdes som en mosaik af skov og lysåbne naturområder og med synlige sprækkedale.</p>
Andet				
Kumulativ effekt sammen med andre planer og projekter			X	Ingen relevante forhold
Miljøpåvirkning af grænseoverskridende karakter			X	Ingen relevante forhold

Myndighedens konklusion

	ja	nej	Uddybning
Giver resultatet af screeningen anledning til at antage, at fredningsforslaget vil			

kunne påvirke miljøet væsentligt, således, at det er omfattet af krav om miljøvurdering?:			
---	--	--	--

Væsentlighedsvurdering

Særligt om Natura 2000 og bilag IV-arter

Hele det foreslåede fredningsområde ligger inden for Natura 2000-område nr. 186 Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne, som består af habitatområde nr. 162 og fuglebeskyttelsesområde nr. 80.

Udpegningsgrundlaget for området er:

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 162		
Naturtyper:	Søbred med smårter (3130)	Kransnålalge-sø (3140)
	Næringsrig sø (3150)	Brunvandet sø (3160)
	Vandløb (3260)	Tør hede (4030)
	Enekrat (5130)	Kalkoverdrev* (6210)
	Surt overdrev* (6230)	Tidvis våd eng (6410)
	Hængesæk (7140)	Avneknippemose* (7210)
	Kildevæld* (7220)	Rigkær (7230)
	Indlandsklippe (8220)	Bøg på mor (9110)
	Bøg på muld (9130)	Ege-blandskov (9160)
	Vinteregeskov (9170)	Stilkege-krat (9190)
	Skovbevokset tørvemose* (91D0)	Elle- og askeskov* (91E0)
Arter:	Bred vandkalv (1081)	Lys skivevandkalv (1082)
	Stor vandsalamander (1166)	Bechsteins Flagermus (1323)
	Damflagermus (1318)	

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 80		
Fugle:	Rørdrum (Y)	Rød glente (Y)
	Rørhøg (Y)	Hvepsevåge (Y)
	Engsnarre (Y)	Plettet rørvagtel (Y)
	Trane (Y)	Perleugle (Y)
	Sortspætte (Y)	Rødrygget tornskade (Y)

Der er inden for fredningsområdet forekomster af de lysåbne habitatnaturtyper indlandsklippe, tør hede, hængesæk, rigkær og surt overdrev. Desuden er der forekomster af skovnaturtyperne stilk-egekrat, ege-blandskov, elle- og askeskov og bøg på mor.

En række af de kortlagte lysåbne naturområder inden for fredningsområdet har moderat eller ringe tilstand, andre har god tilstand, jf. statens kortlægning. Desuden er der endnu ikke udarbejdet et tilstandsvurderingssystem for skovnaturtyperne og heller ikke for indlandsklipper, hvorfor en lang række af de kortlagte naturtyper ikke er tilstandsvurderet.

I Natura 2000-områderne er det helt overordnede mål, at naturtyperne og arterne på udpegningsgrundlaget for habitatområdet opnår gunstig bevaringsstatus, samt at sikre, at der træffes foranstaltninger med henblik på at bidrage til at sikre den nationale bestand af fugle omfattet af fuglebeskyttelsesdirektivet.

Med fredningen følger, at plejemyndigheden skal udarbejde en plejeplan for hele det fredede område, og at driften af skov- og naturarealer til enhver tid skal ske inden for rammerne af den gældende Natura 2000-plan og dertil hørende handleplan. Fredningsbestemmelsen om naturnær skovdrift er således formuleret ud fra de kriterier, der gælder i Miljøstyrelsens praksis, når der anmeldes afdrift i skovhabitatnaturtyper, jf. Natura 2000-anmeldeordningen. Fredningen er således ikke lempeligere end Natura 2000-praksis, og er heller ikke til hinder for, at arealerne kan overgå til driftsformer, hvor der tages yderligere biodiversitetshensyn. Samtidig fremgår det af fredningsbestemmelserne, at plejen skal tilrettelægges således, at arter der er karakteristiske for de pågældende naturtyper bevares og fremmes.

Det fremgår af fredningsforslaget, at i alt ca. 35 ha skovdækkede arealer, skal udvikles til overvejende lysåben natur. Fredningen tager dog højde for, at der i dele af disse arealer kan være udviklet skovhabitatnatur, levesteder for arter på udpegningsgrundlaget eller levesteder for andre sjældne og/eller truede arter, hvorfor hensynet til disse kan vægtes højere. Udviklingen af ny lysåben natur skal kæde eksisterende naturområder sammen og gøre dem større og derved mere robuste.

Fredningsforslagets bestemmelse om øvrig skov sigter på at øge biodiversiteten på sigt ved at fastlægge, at der ved fremtidig afdrift kun må genplantes med blandskov med hjemmehørende arter.

På trods af at damflagermus er på udpegningsgrundlaget for habitatområdet, findes arten ikke i Natura 2000-området, jf. Natura 2000-plan 2022-2027. Yderligere fremgår det af basisanalysen tilhørende Natura 2000-planen, at bechsteins flagermus formentlig kun er tilknyttet ét skovområde i Almindingen, og altså heller ikke forekommer i Paradisbakkerne.

Lys skivevandkalv og stor vandsalamander er således de eneste arter på udpegningsgrundlaget for habitatområdet, som er registreret i Paradisbakkerne. Lys skivevandkalv er kun registreret en enkelt gang, i 2007. Begge arter er tilknyttet vand. Fredningen vil understøtte en god naturtilstand og øget biodiversitet, og ændrer ikke på, at der skal tages de rette hensyn til arterne, hvis der f.eks. gives dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3 til oprensning af en sø. Fredningen vil derfor ikke påvirke arter på udpegningsgrundlaget væsentligt.

Fredningsforslaget omfatter udlægning af et nyt stiforløb i den sydøstlige del af området, der vil gå gennem et skovbevokset område, overvejende løvtræsområde, og herunder områder kortlagt som stilk-egekrat og elle- og askeskov. Traceet er lagt, hvor der tidligere har været en trampesti, og den nye sti skal etableres som enten en trampesti eller en 1 meter bred sti, der kan slås maskinelt. Et nyt stiforløb vil kunne medføre slitage på bundfloraen i stiens trace, enten som følge af slid ved stiens anvendelse, eller som følge af slåning. Det vurderes, at omfanget af sådan påvirkning ikke vil være af et omfang, der vil betyde, at naturtyperne påvirkes væsentligt, da kun en beskedent del af skovhabitatnaturtyperne vil blive påvirket. Samtidig vil fredningen understøtte udviklingen af mere skovhabitatnatur på sigt.

Af de 10 ynglefuglearter på udpegningsgrundlaget for området, er det kun trane og rødrygget tornskade, der ifølge den reviderede basisanalyse 2022-2027 for området og Naturdata, Danmarks Miljøportal, er registreret som ynglende i Paradisbakkerne i den seneste overvågningsperiode. Perleugle forekommer dog formentlig også, men kan være overset på grund af dens tilknytning til tæt nåleskov og skjulte levevis.

Mens trane yngler i mere eller mindre åbne, uforstyrrede moser, hedemoser og andre vådområder, yngler rødrygget tornskade i lysåbne naturtyper som heder og overdrev med spredt forekomst af træer og buske, eller på nyligt ryddede skovarealer. Etableringen af en sti gennem overvejende løvskovsarealer vil derfor ikke påvirke de to arter væsentligt.

Perleugle registreres jævnligt på Bornholm. I alt er den registreret ca. 250 gange i dette århundrede på øen. Perleugle er registreret som ynglende en enkelt gang i Paradisbakkerne, i 2014, men arten kan sagtens være overset som ynglefugl, da den ikke gør meget væsen af sig på ynglepladsen. Perleugle yngler typisk i gamle sortspættehuller, men kan også finde på at bruge opsatte redekasser og naturlige hulheder i gamle træer. Imidlertid findes sortspætten ikke længere på Bornholm. Fredningsbestemmelsen om naturnær skovdrift vil dog på sigt øge mængden af døende træer og dødt ved, og vil derfor fremme hulheder i træer, som potentielt kan anvendes af perleugle.

Fredningens bestemmelser om driften af arealerne vil således ikke påvirke naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget væsentligt, men vil medvirke til at understøtte målsætningerne om gunstig bevaringsstatus for naturtyper og de tilknyttede arter på udpegningsgrundlaget.

Bilag IV-arter

Der er i Paradisbakkerne registreret løvfrø, markfirben, stor vandsalamander og springfrø, som alle er omfattet af habitatdirektivets bilag IV over strengt beskyttede arter, og hvis yngle- og rasteområder ikke må ødelægges.

Mens markfirben er tilknyttet lysåbne naturområder som hede og overdrev, yngler løvfrø, stor vandsalamander og springfrø i vand, men opholder sig store dele af året på land. Fredningen vil, i overensstemmelse med den til enhver tid gældende Natura 2000-plan og tilhørende handleplan, sætte rammerne for driften og naturplejen i området. Formålet med fredningen er bl.a. at bevare og forbedre naturværdierne, og med bestemmelsen om, at der skal etableres mere lysåben natur, der kædes sammen med eksisterende lysåbne naturområder, vil arealet med potentielle yngle- og rasteområder for markfirben øges. Det samme gælder rasteområderne for løvfrø og stor vandsalamander. Samtidig vil andelen af blandskov øges over tid, hvilket vil betyde flere potentielle rasteområder for springfrø.

Det er sagsrejsers vurdering, at fredningsforslaget ikke vil beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for bilag IV-arter.

Konklusion

Med baggrund i ovenstående resultater af screening for eventuelle miljømæssige konsekvenser af det foreliggende fredningsforslag for Paradisbakkerne, er det sagsrejsers vurdering, at fredningsforslaget ikke påvirker naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget væsentligt, men alene vil have uvæsentlige miljømæssige konsekvenser, der helt overvejende er positive for naturen, landskabet og miljøet.